Ocak 1955

YIL : 5
SAYI : 17

TÜRK MASON DERGİSİ

Mason çalışma sistemi değiştirilmelimidir? . . . **Mim Kemal Öke**
Beşeriyette Tanrı ihtiyacı III . . . . . **Veli Necdet Sünkitay**
Yeni filozoflara göre hürriyet varmı? . . . . . **İ. M. Seydol**
İntiba'larım . . . . . **Dr. M. Ergüven**
Platon ve felsefesi . . . . . **Necdet Ekrem Olcay**
Kıymet hükümleri . . . . . **T. Y.**
S A' D Î . . . . . **M. C. D.**
Haricî âlemdeki vazifelerimiz . . . . . **H. Başar**
Derneğe yeni giren iki kardeşe hitap . . . . . **İ. Acar**
Noel ve Oniki Burç . . . . . **M. C. D.**
İKTİBASLAR
(Kant)ın vazife telâkkisi ve masonluk . . . **N. Z. Egemen**
Fransa'da İskoçya masonluğu . . . . . **T. K. Koperler**
Hayyam'dan üç tercüme . . . . . **A. Ş. Erkün**
İki kıt'a . . . . . **A. R. Görgün**
Mason âleminden haberler . . . . . .
Seçme sözler . . . . . **İ. M. A.**
Saba Melikesi Belkis . . . . . **Cemil İpekçi**
La Maçonnerie est-elle secrète? . . . . . **A. Z.**
Goethe comme franc-maçon . . . . . **L. E. Franco**

TÜRK MASON DERGİSİ

Türkiye Mason Derneği tarafından üç ayda bir neşrolunur

Yıl: 5 ★ İstanbul,, Ocak 1955 ★ Sayı : 17

Muhtelif memleketlerdeki Mason teşkilâtı, müşterek gayede ve idealde birleşme bakımından üniversel, fakat herbiri kendi memleketi bünyesinde tamamiyle müstakil, millî bir müessesedir.

Mason çalışma sistemi değiştirilmelimidir ?

★ **Mim Kemal ÖKE** ★

Masonluk, antik bir teşekkül olduğuna göre, bir tradisyonu, bir de gayesini belirten bir ideali vardır. Hususî sima ve şahsî karakterile bugünkü nesillere intikal etmiş ve bu haliyle asırlar boyunca yaşamış ve yaşamakta bulunmuş olan bu teşekkülün menkibe ve misterleri, hulâsa mitolojik, dinî ve psikolojik hâdiselere dayanan pragmatik bir tarihi de vardır. Ben bugün burada, akıl ve mantık (= raison)la, tecrübe ve ilim yoluyla izah edilmekle beraber, birer hakikat olarak ve kapalı bir kült olarak muhafaza olunan «mythe» ve «mystère»lerin hakikî mahiyetleri ve menşerleri üzerinde duracak değilim. Ancak, metafiziklerle dolu, «humaniste» bir mefkûre ile, uzun asırlardan menkul ve mevrus fikir ve âdetlerle kurulmuş bir çalışma sistemi içinde, moral disiplin ve asîl duygular telkin eden müessesemizin irade, muhayyile ve müfekkiremizin formasyonuna yarayan senboller üzerinde durmak istiyorum. Böyle derin ve kompleks bir mevzua girişmeden önce, mühim gördüğüm bir ciheti arzetmek yerinde olacak..

Biliyoruz ki, masonluk, bir moralite sistemi, yani ritüellerini teşkil ve terkip eden senbollerile, efsane ve menkibelerile ideâlini telkin eden santimantal bir teşekkül olarak kurulmuş, ilmî bir pragmatizmadan ziyade dinî ve moral bir pragmatizmayı esas olarak ele almıştır. İşte Mason tarihinin bir hülâsası olan ritüelleri, güzel ve devamlı spekülasyonlarıyla, hatıraları canlandıran menkibe ve senbollerile «idéal»ini telkin ederken daima hakikî mekanizmasını pek izah edemediğimiz hislere hitap etmekte, metafizik ve nazarî hakikatlerin peşinde yürümektedir...

Fakat hemen itiraf etmeliyiz ki, bugün dahi, hayatın ve hislerin mantık hududunu aşan ve ilim yoluyla izah edilemiyen kompleksitesi içerisinde yaşıyoruz; ne **Descartes**'ın **Rationalisme**'i, ne **Kant**'ın **Septicisme**'i, ne de **Comte**'un **positivisme**'i bu muğlâk problemi aydınlatamamıştır!. Hatta, **rationalisme**'in kifayetsizliği, yani hâdiselerin akıl yoluyla izahındaki kudret-

sizlik karşısında **intuitionnalisme** dahi bu muğlâkiyeti aydınlatacak bir ışık verememiştir..

Bu kısa mukaddime ile arzetmek istiyorum ki, masonluğun formüle ettiği yüksek an'anevî prensiplerin hepsini akıl ve mantıkla izah etmek pek mümkün değildir.

Masonlukta, bugün bize intikal eden an'anelerin müdafaa ve telkin ettiği ahlâkî ve içtimaî faziletlerin mistik ve «affective» pragmatik bir cephesi vardır, bu şahsî cephesidir ve her masonun «Tradisyonel benliği»dir, olduğu gibi kabul edilmesi zaruridir ve «irrationel»dir. Bir de, tecrübe, müşahade ve ilim yoluyla isbat edilebilen gayr-i şahsî cephesi vardır ki, bu da şahsın fikrî benliği (=Moi intellectuel)ini yaratır. Şu halde masonlukta hakikat araştırılması demek, bu iki nevi hakikatin birleştiği hakikati araştırmak demektir; yani, şahsın hissî ve fikrî olgunlaşması ideâlinde her iki çeşit hakikatin bulunması lâzımdır.

Bir masonun olgunlaşmasında ilmî düşünce (= pensé scientifique)lerle birlikte ilmen izah ve isbat edilemiyen hayalî hislerin, nazarî hakikatlerin dahi camia'nın kuvvetinde ve yükselişinde müessir olabileceğine işaret etmiş olmak için bu mukaddimeyi yapmağa mecbur oldum.

Hep takdir ederiz ki, bu ilim yoluyla izah edilemiyen itikadlar, bu efsaneler dahi ahlâkî kaide halinde cemiyete hâkim olan unsurlardandır.

Hasılı, Hür Masonluk his bakımından santimantal, fikir bakımından «intellectuel» bir müessesedir; her iki unsuruyla şahsın zihin ve ruhu üzerinde terbiyetkâr tesiri vardır. Masonlukta insanı Tefekkür (= Meditation)a ve düşünmeğe sevk ve vakıa'ların tefsirine hizmet eden hipotezler vardır ki, ilimde olduğu gibi, masonlukta da bunları kıymetli birer hayat ve meslek rehberi olarak kıymetlendirmelidir. Bunun içindir ki, aposteriyorize olacak metafizik bir takım düşüncelerin ilimde de, dinde de kudretli yardımcı vasıtalar olduklarını inkâr edemeyiz.

Bir masonun müfekkire ve muhayyilesini zenginleştirmekte, ruhunu asîlleştirmekte, bir kelime ile, iç varlığını, yani tabiatını güzelleştirmekte senbollerin mühim rollerini inkâr etmemekle beraber, bugünkü ilim ve teknik ilerileyişiyle bu antik teşekkül ve sistemi uzlaştırmanın gayr-i mümkün olduğunu ileri atanlar, hatta böyle bir sistem üzerinde durulmasının hikmetini kavrayamıyanlar yok değildir; filhakika, XVIII. asrın esprisile XX. asrın terakkilerini, sathî bir bakışla mukayese etmeğe ve doğru bir hüküm vermeğe imkân yokmuş gibi görü-

nür. Fakat senboller dikkat ve itina ile tetkik ve tahlil edilirse, anlaşılır ki, bunlar masonluğun «ideografik lisanı»dır, dünyanın her tarafında masonlar bu lisanı konuşurlar ve onunla aralarında anlaşırlar.. Senbolizma, bütün dünya masonları arasında anlaşma unsuru olarak muhafaza edilmiştir ve edilecektir.

Şurası muhakkaktır ki, aradan asırlar geçmiş olmasına rağmen, masonluktaki çalışma metodunun esasında hiç bir değişiklik olmamıştır: daima aynı ideoloji, aynı metod!.. Masonluğun zamanla değişen tarafı senbollerin tefsirindedir. Biraz yukarıda da söylediğim gibi, senbollerin **interprétation**'u **«sentimantal»** olmaktan ziyade, **Zihnî (= mental)**dir. Şuhalde senboller, teşekkülün antik olmasına ragmen, nesillerin anlayış ve görüşlerine müvazi yürüyen bir aktüaliteye sahiptirler; itibarî mevzu ve tefsirlerin dar çerçevesini aşarak hür bir tefsir imkânı veren senboller birer düstur, birer mason formülleridirler.

Senbolizmada dogme yoktur.. Masonluk terakkiperver bir teşekkül olduğundan prensiplerinde doğmatik bir katiyet bahis mevzuu olamaz; ilimle, felsefe ile sıkı münasebeti bulunan masonlukta her ilimden, her felsefeden istifade olunur.. bundan ötürü, Masonluk daimî tedkik ve tetebbu istilzam eden bir müessesedir ve yine bunun içindirki, bir masonun bu hususdaki müktesebatı olgunlaşma seviyesinin objektif bir ifadesidir. Böyle olunca da, o senbolleri hakikî mânaları içinde tefsir ve deşifre edebilen anahtar da bizzat senbollerdir. Şu halde, Hür Masonluk ancak düşünen ve düşünebilenlerin merkezidir, orada düşünceyi felce uğratan doğmalar yoktur.!.

Son söz olarak ilâve ve tekrar edeyimki, Masonluk şahsın anlayış ve düşünüşünün inkişafı için senbollerin zahirî ve itibarî olarak verilmiş manalarının hududunu aşmak ve hakikî mânayı onların ruhunda aramak lâzımdır.

Bununla beraber, gittikçe, devamlı bir surette inkişaf eden ilmî düşüncelerin senbollerimizin spritüel strüktürü üzerinde reaksiyon yapmakta olmasını tabii görmeli ve kabûl etmeliyiz. Hiç şüphesiz, ilmî düşünceler **a priori** ile **a posteriori** arasında, rasyonel kıymetlerle tecrübelerin kıymetleri arasında dolaşmakta ve çalışmaktadır; bu, zaruridir, birbirinin mütemmimidir.

Hulâsa olarak demek istiyorum ki, masonluğun tradisyonalist mahiyetini değiştirerek ilmî bir sistem haline getirilmesinin bir zaruret olduğunu ileri sürenler, bir reforma taraftar olanlar vardır. Biz çalışma sistemimizin, muhafazakâr görünüşüne ragmen, her neslin anlayışına göre, daima yenilik yolu-

BEŞERİYETTE TANRI İHTİYACI

III

MABUTLAR VE PUTLAR

★ Veli Necdet SÜNKİTAY ★

İnsanlar tarafından Tanrı payesi verilmiş olan canlı ve cansız mahlûklara ibadet eden iptidaî zihniyetteki içtimaî zümreler bu mahlûklara ibadet ve âyin icra ederler, onlardan yardım umarlar, onlar için kurban keserler, adak adarlar ve öfkelerinden korkarlardı; bir takım mevhum mabutlara beşeriyetin karanlık devirlerinde insan bile kurban edilirdi: Arkeologlar tarafından Sümer'de kraliçe ŞUBAT'ın (1) bir mabede benzeyen mezarı bulunduğu zaman bu kadının bir Tanrıça - kıral olduğu ve ölürken kendisine 12 bâkirenin kurban edildiği anlaşılmıştır; ilk çocuğu tanrıya adayan İbrahim Peygamber, karısı ve çok yakın akrabası Sara'nın cariyesi Hacer'den doğma İsmail'i kurban etmeye hazırlanırken - rivayete göre - Cebrail gökten bir KOÇ indirmiş ve İsmail'in yerine kurban edilmiştir.

Eski grek'lerde de tanrılara insan kurban edildiğini İzmirli destan şairi Homer'in İlyada'sından öğreniyoruz: Greklerin federal ordusu Ağamemnon'un kumandası altında Trova kıralı Periam'la savaşmak maksadı ile Anadolu yakasına geçmek için Ege denizi kıyısında Aulis'te toplanmış, fakat gemilerini yüzdürecek muvafık rüzgâr esmediği için uzun müddet beklemeye mecbur olmuştu; perişanlık baş gösterince ordunun ileri gelenleri aralarında bulunan bir kâhine durumu danışmışlar; kâhin bunlara «muvafık rüzgârın esmesi ancak Agamemnon'un, kızı Iphygenia (= İfijeni) yi tanrılara kurban etmekle mümkün olur.» demesi üzerine diğer kumandanların icbarı neticesin-

(1) Şubat ayı bu kıraliçenin adını taşır. Güney Anadoluda yaramaz çocukları «Sus,.. Şubat karısı şimdi gelir!» diye korkuturlar.

---

nu takip etmesi itibariyle, Masonluğun disiplinli, spritüel, moral ve asîl simasının değiştirilmesine ihtiyaç olmadığı kanaatındayız...

de Agamemnon kendi elile güzel kızını Altar (=mihrab)ta kurban etmek üzere iken tanrıçalardan Artemis (=Diana) sevdiği kızın yerine, kendisi gözükmeksizin bir keçiyi mihraba bırakarak İfijeni'yi alıp Tauris (= Kırım)a götürmüştür.

Milâttan önce V. yüzyılda yaşamış olan Helen şairi Aeshylus (= Ehilüs) manzum bir trajedisinde diyor ki: İfijeni, Aulis'ten kaçırılıp Kırım yarım adasına getirildikten sonra, Schyth (= İskit)lerin yaşadığı bu adada bulunan Artemis mabedinin baş râhibesi olmuş ve İskit'ler tarafından esir edilen yabancıları tanrıça Artemis'e kurban etmekle vazifelendirilmiştir; bu sırada, İskitlerin eline esir düşen kardeşi Orestes'i kurban etmeğe hazırlanırken onu, taşıdığı bir işaretten tanımış ve birlikte gizlice Yunanistana kaçmıştır. Batı edebiyatında bir çok trajedilere konu teşkil eden bu masaldan da anlaşılıyor ki, Karadenizin şimalindeki steplerde yaşayan eski kabileler arasında da, Yunanistanda yapıldığı gibi, Tanrılara insan kurban etmek âyini ve Greklerle bunlar arasında kült münasebeti varmış..

Yukarıda bahsedilen vahşi akideler, coğrafî muhitlere ve ırkî kabiliyetlere göre iptidaî insanlar arasında çeşit çeşit kültlerin türeyip yayılmasına yol açmıştır.

İptidaî insan, mücerret ve Muta'al (= Transcendantal) bir tanrı mefhumuna akıl erdiremediği için tanrı ihtiyacı, tabiat unsurlarına ve tezahürlerine; canlı (Totem) ve cansız put (İdol ve Fetiş) gibi mahlûklara tapmak suretile gidermek zorunda kalmıştır; bu putlar genel olarak iki kategoriye ayrılabilinir:

İçtimaî put (= İdol) ve ferdî put (= Fetiş)ler.. kendilerinde metafizik bir kuvvet vehmedilmiş olan bu iki zümre put arasında fark vardır; içtimaî putlar ait oldukları toplulukların müşterek vicdanına hitap eder ve gûya onları düşmanlarından korur ve menfaatlarını, maişetlerini sağlar. Ferdî putlar ise, sahibini ve onun âilesi efradını korumakla beraber bunların düşmanlarına karşı da harekete geçer ve intikam alır; ferdî putların bazı açıkgöz sahipleri, putundan ilham almış gibi onun yerini tutar ve bir takım kurnazca gösterişlerle başkalarının yararına da hizmet edebilecekleri iddia ve tecrübesinde bulunurlar. İşte bu hal ve hareketler kıt düşünceli iptidaî insanlar arasında tedricen cadılık, sihirbazlık, üfürükçülük gibi mesleklerin doğmasına yardım etmiştir; ferdî putlar nerelerde itibar bulmuş ise, oralardaki kavimler arasında sihirbazlık ve saire gibi meslekler çoğalmış ve zamanla putlar unutulmuş, fakat sebep oldukları batıl meslekler yaşamış ve yaşamaktadır. Beni İsrail tarihinde ve Tevrat-

ta bu istihalelerin en tipik misalleri vardır:

Musa Peygamber Mısırdan göçmeden önce - Demir çağında - Girit yolu ile batıdan Fenikiya'ya gelip yerleşen Phillips (= Filips)ler (2), Mısırdan gelen Şardana'lar (3), Anadolu yolu ile gelen İber'ler (= İbrahim Peygamberin kabilesi) ve doğrudan doğruya doğu batı ve Anadoludan güneye sarkan Hurî'ler, Mitanî'ler bir takım totemik guruplardan idiler. Bazı hayvanları mukaddes bilirler, tabiat unsurlarına, taşlara, ağaçlara, nehirlere ve göksel cisimlere karşı âyinler yaparlardı. Milâttan 8 - 10 asır evvel ve muhtelif zamanlarda Kafkasları aşarak yine Anadolu yolu ile merhale merhale Filistine gelip yerleşen İskitler de kendilerine mahsus paganizmi de birlikte getirmişlerdi. İsrail oğulları ile kaynaştıktan sonra Eşkinaz şeklinde adlanan Filistin İskitleri gökse cirm'lere tapmakla beraber Ahen dedikleri yabanî boğaları da mukaddes bilir ve bunlar için ayinler tertip ederlerdi. (4)

Musa Peygamber 12 İsrail Sabt'ı (= Clan'ı) ile milâttan takriben 16 asır evvel Mısırdan Filistine göçtüğü zaman bu ülkede bir çok kavimler yerleşmiş bulunuyordu.

Birleşik Amerikada Pensilvania üniversitesi Samî diller profesörü E. A. Speiser'e göre çeşitli diyarlardan gelen ve hiç biri Samî olmayan ve her biri kendi kültüne bağlı kalan bu atik guruplar sihirbazlara Nebi diyorlarmış. Musa Peygamber, âdetleri, akideleri ve putları ayrı olan bu kavimler halitasını birleştirip İsrail Oğullarına kaynaştırmak suretile yeni bir (Millet) vücuda getirmek için gayret sarf etmiş ve bu kavimlerin İbranice (Elloh-im = Allahlar) dedikleri tanrılar camiasını tasfiye ederek bunların yerine, başlıca karakteri yıkıcılık olan Fırtına Tanrısı Jahve'yi ikame etmiştir. (5)

Musa millî ve konservatif bir din yapmağa çalıştığı halde, putperestlik Arabistan yarım adasında İslâmiyetin intişarına kadar yer yer revaçta kalmıştır. Tevratta adları eçen Benî İsrail Hükkâm'larından İlyas, Eş'iya, Eremiya ve Hoşea'nın hayatları sihirbazlar ve putlara tapanlarla mücadele ile geçmiştir. Musa Peygamber bile ölürken Hükkâmlara Penthatuh (= Beş ki-

---

(2) Filistin bölgesinin adı bu kabileye izafetledir.

(3) Akdenizde Sardinia adasının ilk sakinleri bunlardır.

(4) Mağara devrinde insanlarla bir arada yaşayan sığır cinsi o karanlık devirlerden beri insanlarca mukaddes tanınmıştır. Babilde Marduk, Surye ve Kartacada Baa'l, orta Asyada Tahsın (= Tosun) bu cümledendir.

(5) Prof. E. A. Speiser; The Basic Population of The Near East. s. 23, 24.

tap)nı emanet ederken:

«Bu kitabı iyi saklayın, hayatımda serkeş ve sert kafalı kavimlerle başa çıkamadım; benden sonra kim bilir neler yapacaklar?» demiş olması, hayatında Paganizmi ve putperestliği tasfiye edememiş olmasına delâlet eder.

İslâmiyetin ilk devirlerinde resim ve heykelin yasak edilmiş olması da İslâmiyeti yeni kabul edenlere eski mabutları olan putlarını hatırlatmamak maksadından ileri gelmiş olsa gerek.

İptidaî insanlar tabiat unsurlarına, tezahürlerine, cansız maddelere ve ölen cedlerinin mezarlarına ve ruhlarına tapmakla beraber coğrafî muhitlerinde bulunan pek çok hayvanlarda da kutsiyet aramış, bunlara mabutluk veya - Göksel cisimlerin sembolü telâkki ederek - yarı mabutluk isnat etmişlerdir.

Sosyolojide Totem denilen bu «Mukaddes» hayvanlarla, onlarda ulûhiyet arayan insan arasında «Ruh bağı» mevcut olduğuna inanılırdı; bir insan kendi saadetinin toteminin saadetine, felâketinin bu hayvanın felâketine bağlı bulunduğuna inanır ve hayvan ölürse kendisinin de, öleceğinden korkardı. Çünkü, insan ruhunun bir «eşi» de kendi toteminde yaşamaktadır ki bu bir (Ruh-i revan)dır.

Bütün bu batıl inanışlara rağmen sosyal ilimlerde mühim bir mevki alan Totemisme, hem çeşitli kültlerin teşekkülü, hem de insan cemiyetlerinin şekillenmesi bakımından ayrıca tedkike değer bir mevzudur.

İptidaî insanda totemisme önce bir aile birliği doğurmuş, sonra da ayni toteme bağlı aile guruplarının birleşmesinden Clan'lar, yani küçük oymaklar teşekkül etmiştir..

Beşeriyet fikren ilerledikçe bir birine yakın olan oymaklar müşterek düşmana karşı savunmak ve yaşamak için lüzumlu maddeleri mübadele etmek gibi hayatî ve iktisadî zaruretlerle birleşince «Kabile»ler meydana gelmiştir. Bu tedricî birleşip kaynaşmalar sonunda batıl akideler yavaş yavaş yerlerini göksel dinlere terk etmiş ve bir birine yabancı lehçeler müşterek bir lisan haline gelerek «Millî şuur» vücut bulmuştur.

Zamanımızda bile - Avrupa hariç - dünyanın diğer dört kıtasında da totemik gruplar yaşamaktadır. Bunlardan bahsetmeye dergimizin sahifeleri müsait değildir. Ancak, her çağda ve her devirde iztırap çeken beşeriyet gâh göklerde, gâh yerlerde manevî bir destek ve teselli aramış ve «buldum» sandığı canlı ve cansız mahlûklara ve mahiyetini bir türlü idrak edemediği muhteşem mefhumlara ulûhiyet payesi vermiştir.

Hür masonluğun mefkûresi de, insanlar arasında - mahdut

Yeni feylesoflara göre

Hürriyet varmı ? yokmu ?...

★ İ. M. SEYDOL ★

Ferd, bütün fiil ve hareketlerini tayin edecek, onları hudutlandıracak kudrete, iktidara malik mi?.. Hayır... Ferd, bu kudret ve iktidara hiç şüphesiz sahip değildir.. Cihan, kâinat belirli kanunlar dairesinde devam edip gider, kevnî, dünyevî hâdiseler bir tekâmüle sahip olsalar bile muayyen kanunlara tabi olarak bir nehir gibi akıp gitmektedir.. İnsanın hürriyetinden bahsetmek çocukça bir iddia olmaz mı?..

Meşhur Alman filozofu (Kant) a göre: «Hürriyet, yabancı bir tesir olmadan yapılan fiil ve harekettir. Ahlâkî bakımdan bir hareketin iyi olabilmesi için, objektif tesirlerin dışında o hareketin sırf vazife için ifa edilmesi lâzımdır.»

---

bir kemiyette olsa dahi - sevgi ve kardeşlik bağlarını berkitmek ve türlü iztirapları mümkün mertebe dindirmek ve onları nuru ziyaya kavuşturup batıl inanışlardan kurtarmak olduğuna göre bu yüksek mefkûrede hakikî bir kutsiyet bulmak icabeder kanaatındayız.

Bu görüşe göre hürriyet ile vazife, irade hürriyeti ile ahlâk hep müteradif kelimelerdir.

Şeklî ahlâk dahi emrî kategorilere dahildir, müstakil ahlâktan ibarettir. Şuurî hayatımızın bütün hâdiseleri, psikoloji ilminin zarurî kanunları da, tabiat hâdiseleri de fizik kanunlara tabidir.

Fenomene, karşı nomenin hürriyeti de bizim moral şahsiyetimizi vücude getirir.

(Schelling) de şöyle diyor: «Bu hareketi, fiili yapmağa mecbursun, vazifelisin, o halde onu yapabilirsin.»

(Kant) vazifenin mecburî oluşu vasfı ile vazifenin yapılıp yapılmamasındaki hürriyeti ayni hâdisede telif etmektedir. Şu görüş ve düşünüşe nazaran insanın iki türlü hürriyeti vardır: Fizik mevcudiyeti ile kâinat içinde sürüklenen, yaşayan insan organının bir süflî hüviyeti vardır. Buna hayvanî mevcudiyeti diyebiliriz.. Bu kısım hüviyeti ile insan diğer canlılardan, hayvanlardan farklı değildir.

Bir de insan oğlunun hür, ah-

lâkî mevcudiyeti vardır. Bu kısım ferdlere mevcudatın en şereflisi vasfını veren işte bu ulvî hüviyetidir..

(Hegel) idealizmi ihya eden muasır feylesoflardan biridir. Ona göre insanın dünya hakkındaki şuuru tahteşşurundaki bir kaideye, bir meyle dayanır. İnsan şuurunun sübjektif zenginleşmesi karşısında hukuk kaideleri, ahlâkî düsturlar, an'aneler, içtimaî müesseselerle objektif tezahürat mevki almaktadır. Ferd kendini bunlara göre ayarlar, burada ruh tekâmül, tekemmül merhalelerini geçirir. Derin bir hürriyet havası yaşar..

Derin bir hürriyet havası içinde yaşarken de muhtelif tekemmül merhalesinden geçer..

Vazife karşısında ferdin batınî muhtariyeti, hürriyeti de işte bu ahlâkı meydana koyar. **(Hegel)** gibi **(Kant)** da ayni fikirdedir.. Vazife vazife içindir... ve vazife her zaman ve mekânda iyi niyete makrundur. İyi niyet ile beraberdir, ondan ayrılmaz. Vazife bu bakımdan hiç bir zaman, fena olamaz. Gayrı ahlâkî olamaz.

Her hangi bir ferd bu suretle hareket edince «hodbinlik, benimcilik = égoisme» çukuruna düşmesine, sapmasına, fenalığa alet olmasına imkân yoktur.. Yalnız bu ahlâk seviyesine ferdin yükselmesi, kendi şahsî menfaatını unutarak cemiyet menfaatına yücelecek bir seviyeye çıkması da ayrıca lâzımdır.. Bu irfan dünyasına çıkan bir ferde cemiyetin moral, kültürel kıymetleri yol gösteren projektör, fener vazifesini görür...

(Hegel) devleti ferdler, yahut âileler tarafından icad edilmiş bir teşekkül farz etmez. Bu feylesofa göre devlet hürriyetin objektif bir surette tecessüdüdür. Devlet hiç bir şeye tabi değildir. Zira devletin iradesi, hâkimiyeti hudutsuzdur.. Devlet hak ve adâletin en doğru ifadesidir. Devlet bu halinde vatandaşın, vatanın hak ve hürriyetini temin etmiş olur. Yalnız ferdin hürriyeti, cemiyetin umumî menfaatları ile hudutludur.. Bu suretle **Hegel** devletçiliği kabul etmiş oluyor demektir.

Milletler arası ihtilâflara gelince, biliyoruz ki bu milletler arası ihtilâflar, anlaşamamazlıklar muharebelere, kan dökülmesine sebep olur. **Kant** eserinde bu anlaşamamazlıkların hallini teşkil edilecek bir «Milletler Cemiyeti = Cemiyeti Akvam»a veriyordu.. **Kant**'ın eserlerinde tavsiye ettiği bu teşekkül epi zamandan beri kurulmuştur. **(Hegel)**e gelince bu feylesof bu tarzda tavsiyelerin doğru olmadığını ve bir milletler cemiyetinin kurulamıyacağı kanaatındadır. Devlet, fikrin objektif bir tekâmülünü ifade eder.. Her devirde bir devlet, diğer devletleri (min tarafillah) idareye memurmuş gibi kendini farz eder..

Orta çağda Akdeniz çevresinde Roma İmparatorluğu, Yeni çağlarda Fransa, sonraları İngiltere gibi... zamane medeniyetini aşılamak, diğer milletleri idare etmek davasında olan devlet nazarında harp vatanî bir vazifedir.. Eski çağ tarihinde şark müstebit hükûmetlerine, Tiranlara karşı demokrasi memleketi olan Atina fikirle savaşmıştı.

Hegel'e göre devlet hakimiyeti bazan monarşik devletlerde olduğu gibi bir reisin, kıralın şahsında da tecessüd eder. **Hegel**'in, **Nitzche**'nin bu insan üstü adam tezleri dünyaya bir **Hitler** hediye etmiştir.. Alman diktatörünün rolünü iyi oynayıp oynamadığını artık herkes biliyor kanaatındayız..

Nihayet ferdin enfüsi (subjectif) hürriyeti ile devletin teşahhus etmiş şey'î (objektif) meseleleri arasında da bir tezat, anlaşamamazlık vardır ki bu tezat ancak dinî hayat ile hal olunabilir. **Hegel**'e göre Allah, kulundan ibadetle şükran, dua isteyen bir mevcudiyet değil, Allah vahdeti, birliği temin eden hem bir mebde, hem bir neticedir...

Müspet felsefeye yani **August Compte** ve taraftarlarına göre tabii hadiseler değişmez kanunlara tabidir. Tabiî hâdiseler arasındaki zaruret tahavvüle uğramaz. Riyazî ilimlerin içtimaî ilimlere tatbiki, bu nevi vakıalar, hâdiselerde de bir zaruret gösterecektir. İçtimaî ilimler hakkındaki bilgilerimiz noksandır, zamanla tekemmül edecektir. Tabiat hâdiselerinin (muayeniyet = Déterminisme)i insanı tabiat olaylarını kendi menfaatına tevcih etmesine mani değildir. Müsbet felsefeye göre ferd de, cemiyet de tekâmül halindedir. Tabiat da öyle.. Tabiatın tekemmülü, tekâmülü gibi beşerî tekâmül de zaruridir. Bu tekâmül lâyetenahiye doğrudur. Dünyada mademki her şey nisbidir, o halde bu tekâmülün sonuna yetişecek, varacak ta değiliz. İnsan canlı bir mahlûktur. Canlı mahlûk hareket ile muttasıftır. Canlılık, hareket insan oğlunu harplere, yağmaya sürükledi. Tecavüzî harpler, müdafaa harplerine, müdafaa harpleri de nihayet iktisadî harbe müncer oldu. Teessürî hayatta egoizm ile başlayan duygular, diğergâm duygulara mevkiini bıraktı. Aile, millet, meslek, sanat birlikleri diğergâmlığa yol açtı. Millî bir diğergâmlık 19, 20 ci asırda dünya diğergâmlığına doğru ilerliyor. **Compte** diğergâmlığın hıristiyanlık ile Avrupaya yayıldığına, müspet ilimlerle bütün dünyayı fethedeceğine kanidir.

Müspet felsefenin meşhur kurucusu **Auguste Compte,** ferdlerin hürriyetine bir pay ayırmadı. Ondan dolayıdır ki sosyolojiye «içtimaî fizik» ünvanını veriyor; diğer fizik kanunları gibi cemiyet kanunlarının kat'î olduğunu ileri sürüyor.

Auguste Compte'un çığrında yürüyen İngiliz alimi **(Darwin)** bir iptiadî hücreden insana kadar tekâmülü «Tranformisme: istihalecilik» nazariyesi ile izaha çalıştı. Bunlar tabiatta gâiyeti, finaliteyi, dolayısile Allahı inkâra saptılar. 1820 - 1903 senesi arasında yaşayan **(Herbert Spencer)** madde kuvvet, elektrik, hararet, sada, ziya gibi şekilere bürünür diyor ve bilinen şeylerin izafiyetini kabul ediyor...

Müsbet felsefecilerin hemen hepsi hürriyet ve ihtiyarı inkâr ederler, İslâm felsefesindeki cebriyecilere çok benzerler; **(Darwin)** için «bizi maymun yaptı» demişlerdi. **Spencer**'e göre, ahlâki kaide, tekâmül icaplarından başka bir şey değildir. Aynen şöyle der: «İnsan fiil ve hareketlerinin en kâmil şekli tekâmüle tabi olmaktır. İnsan kendi hayatı, menfaatı ve hayrı hesabına bulunduğu muhite intibak eder. Evvelâ insanlar saadeti zevkte bulmuşlar, sonra yüksek manevi zevklere ulaşmışlardır. İnsanın hodbin temayülleri yanında diğergâm temayülleri de vardır. İnsan tekâmül ettikçe karışık bir tecanüsten ahenkli bir tehalüfe doğru ilerler. Ferd yükseldikçe ayrı bir şahsiyet kazanır; fakat cemiyet ile hem âhenktir. İnsaniyet bir ideale doğru gidiyor. İnsaniyet tecanüsten, ademi tecanüse ulaşarak gelişir.».

Spencer'e göre bütün cehtimiz, bütün didinip çalışmamız âlem dediğimiz (Makro kozma)-ya uymaktan ibarettir.. Biz (Mikro kozma) yani küçük âlemimizi, benliğimizi hep dünyaya, şuuna, zamana, muhite uydurmağa, intibak ettirmeğe çalışıyoruz. O halde haricî âlem esas, mukaddem, bizdeki tesirleri sonradan olmadır. Hülâsa etmek lâzım gelirse insan, tabiat âleminin mahsulüdür. Dünya determinizm kanunlarına itaat eder, tabidir. İnsanın hürriyeti yoktur...

Bergson, hadese, nefsi murakabeye, ferdi hamleye kıymet veren, maddecilere karşı mukabil bir cephe kuran büyük bir mütefekkirdir. Bu filozofu dinleyelim: «Ruh kendi kendine kısmen muayyeniyet, daha çok hürriyet içinde tedricen teşekkül eden, içeriden dışarıya doğru (Tevettür = İnsilâh = Tension) suretile haricîleşmeye meyyal dinamik bir cehttir. Maziden hale, halden istikbale giden irticasız, inkitasız bir oluştur. Tekâmül, istikbale doğru bir zenginleşmedir. Hayat, maddenin muayyeniyet kanunlarına tabi değildir. Bir yaratıcı hamle ölüyü diriltir; hastayı iyi eder. Ölmüş zannedilen bir milleti dimdik yapar.. O halde kudret, ruhtadır. Makrokozmada değil, mikrokozmadadır. Cehtimiz intibaktan, hayata intibaktan ibaret değildir.» Bir kaç çizgi ile belirtmeye çalıştığımız muhtelif filozoflardan maddiyeciler

İNTİBA'LARIM

★ **Dr. M. ERGÜVEN** ★

Doğuştan bugüne kadar hayatın bir çok girift ve mu'dil yolları arasında yürüyerek, her an ve her dakika bir çok müşkilât ve engellere göğüs gererek, sendeleyerek bu yaşı idrâk etmiş ve saçlarımı ağartmış olmaklığıma rağmen, ne hazindir ki, benliğime bir teveccüh kıblesi, ruhuma bir hitab makesi bulamamaklığın ye's ve hüsranından bir an için olsun kendimi âzâde his edememiştim.

İnsan denilen varlığın tek başına - hayatını idameye muktedir olsa dahi - ruhî, maddî varlığının kabuğu içinde mahsur ve mahpus olarak (Hikmeti Hılkat)ın nimetlerinden müstefid olmasına fıtrat müsaid değildir. Zaman ve mekân ölçülerini mefhumunda yok eden ve beşerî idrâkin sahasını bir «Sırrı İlâhî» gibi sisleyen lâyetenahi'nin bu'dı namütenahisinde şa'şaapaş olan Hakikat Işığının sıcak ve ruhu okşayan, insan benliğine lâyezal bir huzur veren ihtizazları ancak ve ancak Tekâmül Kaidesinin esas merhalelerini kat'etmekle his edilebilir. Tekâmül, ilim ve ahlâk gibi cemiyetin sinesinden doğan idrâk ve tefahhusun ışığında canlanır. Cemiyet, ferdlerin birleştiği, muhtelif karakter ve inanışların bütünü olan bir kompleks (complexe)dir. Öyle bir kompleks ki, muhtevasında iman ile inkârın, tevazu ile gururun, kifayet ile ihtirasın daimî olarak çarpıştığı bir cidal sahnesini temsil eder. Beşerî zaaf ve temayüllerin mevlûdu olan bu hercü merc, yer yer müdrike haddesinin tertipleyici tesiri altında şekil alarak hür ve müstakil bir düşünüş sistemine inkılâb eder. Binaenaleyh kuvvetli bir şuur ile bezenmiş iyi bir

---

tıpkı İslâm tefekkür âlemindeki cebriyeciler gibi, insan hürriyetini kabul etmedikleri halde diğer filozoflar ferdin hürriyet ve ihtiyarını kabul etmektedirler... Bizim mesleğimizin esas prensiplerinden biri hürriyet olduğuna göre ferdin benliğini, ruhunu madde içine gömüp mahlûkatın en şereflisi olan insanı bir alet haline getiren maddiyecilerle, isbatiyecilerle, pozitivistlerle, deterministlerle hemfikir olmadığımız meydandadır. Ne diyelim? Kâinatın Ulu Sanii, imansızlara iman versin...

cemiyet, pürifiye ve kalifiye (purifié et qualifié) bir ferd topluluğundan meydana gelir. İşte mason olmağa beni sevk eden düşünceler.

Ferdin manen itilâsına, beşer camiası içerisinde tertipli, hür bir düşünüş nizamı kurarak yalnız insanlığın bilgili ve ahlâklı bir bütün haline gelmesine çalışan ve bunu amaç bilmiş olan, mevcudiyetini her şeye rağmen asırlardan beri muhafaza edebilmiş bulunan bir teşekkülün âzası olabilmek şerefine mazhariyet için çılgın bir ruh tehalükü ile her çareye baş vurdum. Nihayet halâ kimler olduklarını bile bilmediğim muhterem Üstadlarımın rehberliklerile arzularım tahakkuk sahasına girdi ve beklediğim davet vaki oldu. Tanımadığım bir el tefekküratımla baş başa kaldığım bir âleme götürdü. Orada maddî varlığın hiç bir değer taşımadığını ifade eden bir Symbole gözlerimin önünde canlandı ve bana lisanı halile (beşerî zaaflarından silkin ki gideceğin yerin kudsiyeti seni kucaklasın) diyordu. Ben artık o andan itibaren haricî âlem ile tamamen alâkamı kesmiş, yalnız nefsime, vatan ve aileme, cemiyete karşı olan vazifelerimden başka bir şey düşünemez bir hale gelmiştim. Tam bir istiğrak halinde idim. Bu anda yine aynı yardımcı elin bana tekrar uzandığını his ettim. Bulunduğum yerden yavaş yavaş uzaklaşıyordum. Bir yerde durduk. Uçsuz bucaksız bir boşluk ve derin bir sükût içinde dalga dalga yükselen sihirli bir orgun tatlı nağmeleri sanki ruhumu bedenimden ayırmış ve ben esirî bir idrâk varlığı içinde bambaşka bir âlemin yolcusu olmuştum. En küçük yaştan başlayarak bu ana kadar geçirdiğim hayat safhalarını hatırlayarak kademe kademe yükseldiğimi his ediyordum. İçimde havf ve heras değil, tarif edemediğim bir ürperti vardı. Oturuyorum, kalkıyorum, yürüyorum, sendeliyorum: sanki etrafımda kanatlı sıyanet melekleri dolaşıyordu. Nihayet göz kamaştıran bir ışık tufanı ile kendime geliyorum. Bir mahfelin eşiğindeyim. Öyle bir Mahfel ki idrâk sahamda yer eden ve bana (mystique) düşüncelerin ezelden beri telkin ettiği (Aden) mefhumunu hatırlatan bir yer. Bana öyle geldi ki bu Mahfelin eşiğinden girerken alınan ihtiram vaziyeti bütün kalpleri ve samimiyetleri ile bir istikamete yönelmiş, içlerinde sönmeyen bir aşkın ebedî nuruna susamış ve yekdiğerlerine bağlanmış imanlı bir topluluğun birbirlerine perverde etmek mecburiyetini his ettikleri hürmetin ifadesidir Artık etrafımda gördüklerim yavaş yavaş idrâk sahama intikal ediyor. Görmek ve öğrenmek ve bu ulvî ideolojinin künhüne vukuf peyda etmek için pür dikkat ve gayretim. Havassıma çarpan her şey, bütün

gördüklerim ve işittiklerim hep insanı müşahhas mefhumu ve onun realitelerine taallûk eden mücerred mefhum üzerinde toplanıyor. Esasen insan denilen varlık, bütün mahlûkat ve mükevvenat içerisinde gerek structure'ü ve gerekse tezahüratı itibarile en muğlâk ve müşevveş olanıdır. Beden dediğimiz «physique» üzerinde faaliyet gösteren ruhî facteur'lü insan şahsiyetine hususî hüviyetini kazandıran ana âmillerdir. Normal fizikî bir teşekkül ve bununla müşterek olarak ruhî faaliyetler ve gayeti ile mücehhez olan beşer, fıtratı itibarile yapıcı ve yaratıcı bir (Kudreti mekniye)-yi haizdir. Bu gizli kuvvetin gereği gibi inkişafı mutlâk surette ilmin rehberliği ile mümkündür. Şe'niyetleri olduğu gibi tanıtan ve beşerî tahassüsleri basit ve manasız bilgilerden kurtararak ona, doğru bir istikamet vermeğe yarayan ilim, menşe'ini dinden ve ihtiyaçtan almıştır. Bunun sayesinde iyiyi ve kötüyü tefrik edebilmek iktidarı kazanıldığı gibi kâinatı da bir ahenk ve nizam dahilinde görmek mümkün olabilir. Yalnız ilmin erişemediği ve fizikî tahassüslerin dışında kalan Ezel ve Ebed gibi mefhumlar, hakikat ve hürriyet idealleri henüz tam kemal bulmamış olan felsefî Anthropologie'nin karanlık mevzuu içinde kapanıp kalmıştır. Başka türlü ifade ile insanların fizikî, ilmî istiksa kabiliyetleri lâyetenahiyet mefhumunu kavrayacak bir iktidarda halk edilmemiştir. Şurası da muhakkaktır ki şahsî varlığımızın muhtelif melekeleri ve iman yolu ile bu hakikat güneşinin ışıklarını sezmek, vicdanın değişmeyen hükümlerine teslimiyetle nefsaniyetin hodgâmca müessiriyetlerini ifna ederek (Sanii Azamı Kâinat)ın insanlara en büyük bahşayişi ve lûtfu olan yüksek ideallerden mütena'im olmak her zaman için mümkündür. Yalnız bu ulvî mertebeye irtika için lâzım olan en esaslı şart, insanın kendi içine, vicdanına dönmesi ve dogmatique düşünüşlerin dıvarlarını aşması zaruretidir. Su halde insan ilmî ve aklî araştırma ile imana dayanan bir idrâkin muhassalasını nefsinde cem'etmiş bir (manzumei hayat)tır ve mevcudiyeti müstakil bir varlık olarak ta ilâhî idrâk kanunlarının değişmeyen yüksek realitelerine kendini tevcih ederek mukadderini yapmakla vazifelidir. İlim, bütün şe'niyetleri sâbit esaslara bağlar. Butlânı red eder. Bir adamda ilim zihniyetinin var olabilmesi hakikata karşı kendisinde bir aşk olması ve fikrinde cesaret bulunması ile mümkündür. Bundan başka ilim ile mücehhez olan bir insanda bulunması lâzım gelen tevazu' ve müsamaha'yı da buraya ilâve etmek lâzımdır. Zira öğrendikçe öğrenme ihtiyacı artacaktır. Bilmediklerini itiraf kadar asîl bir

düşünüş var mıdır? Müsamaha fikrini tevlid eden esaslı sebep ise öğrenilen şeylerin zaman ile değişebilmesi imkânıdır. Hatâ etmemiz her zaman için vaki olabilir. Esasen ilim, ferdî olmaktan ziyade içtimaîdir. Dünyada mevcud bütün eşya ve mahlûkat kâinat kanunlarının umumî kaidelerine bağlı olduğu için her kuvvet diğer bir kuvvetin mütemmimidir. Fikir sahasında da aynı kaide caridir. Her malûmat mükteseptir. Cemiyetin gayesi ferdî tekâmüldür. Ferd tekemmül ettikçe cemiyetin kalitesi yükselir. İnsanları kemale sevk eden âmillerin en mühimlerinden birisi de ferdin ahlâkî cephede iyi'ye tevecüh etmesi ve ona istikamet almasıdır. Bunun inkişafına en mühim yardımcı da insanlar arasındaki kardeşlik münasebetlerinin can ve gönülden teessüsü ile birlikte bir nizam ve kaideye tâbi hürriyet duygusudur. Mahfelimizi tezyin eden yıldızlar ve cihet symbole'leri tefekkür sahamızın ne kadar geniş olduğunu ifhama kâfi değil midir? Dünyada hiç bir meslek insan tefekküratına bu kadar şümullü bir vüs'at bahşetmemiştir.

Sevgili kardeşlerim,

Yeni doğan bir sabahın fecrindeyim. Gök kubbesi halâ yıldızlarla dolu. Şarkta nurunu bize saçan güneş ufukta ay'ı selâmlıyor. Uçsuz bucaksız bir Mahfel. Sâlikleri şarktan feyz alarak daima nura müteveccih el ele, kol kola kafile halinde yürüyor. Ellerinde üç alem, daima temkinli, daima mütevazi, fakat meş'ur hatvelerle ileriliyorlar. Çarpan bir tek kalb gibi, yürekleri iman ve sabır'la dolu.

Her kat'edilen merhale ruhumuzda yerleşen kuvvetli bir imanın mazisini kapıyor ve her ileri attığımız adım da (Cenabı Lâyezâl)in insan oğullarına vaad ettiği nurlu ve muhteşem fikir ve hürriyet dünyasının engin ufuklarına yol açıyor. En ileride kat'ı mesafe eyleyen ile en geride emekleyen hep aynı yolun yolcusu. Yapılan hamlelerde her şahsın kudreti nisbetinde hissesi var. Tek kalble idare edilen tek bir vücut gibi. Onun içindir ki ilmin rehberliğile hürriyet ve ahlâkın geniş ufuklarına açılan yola işte bu iki sütun arasından girilir. Elimizde mevcud ritüel ve nizamatın ifade ettiği yüksek mana iyi bir tetkike tâbi tutulunca tekâmülün muhtelif safhalarının ne tarzda kademelendirildiği vazıh bir şekilde göze çarpmaktadır. Onun içindir ki büyük bir sevinç ve gayretli bir emekleyişle ben de bu kafilenin içindeyim. Ya Rab, bu ne büyük bir huzur ve huşu' hissi.. Her nefes alışta ruhu yıkayan ve insan benliğine güzel bir koku gibi zerre zerre sinen ve yerleşen bir ulviyet havası.

Kanaatımca, işte bu hava içerisinde tam bir (itmi'nanı kalb)

Platon ve Felsefesi

★ **Necdet Ekrem OLCAY** ★

Platon eski Yunan filozofudur. (Kablel milâd 348 - 428). Kendisi yine meşhur bir feylesof olan **Sokrat**'ın talebesidir. Fakat **Platon** bir felsefe ekolü kurmuştur. Felsefesinin sıklet merkezi, «İdée»ler nazariyesidir. O, meşhur bir feylesofun talebesi olduğu gibi yine meşhur bir Yunan feylesofu olan **Aristo**'nun hocasıdır.

Wundt'a göre **Platon** her zaman için zengin ve netice alıcı, her asrın ve bütün istikbalin yaratıcı bir şahsiyetidir.

Compery'ye göre onun felsefesi, kuvvetli bir eda, tükenmeyen nur ile parlayan Meta-Physique bir şiirdir.

Nazariyesi şudur: Bütün bilgilerin mebdei manalı tasavvurlardır; fakat, bunlar mütehavvildirler. Şahıstan şahsa değişen, andan ana geçen tahavvül-

---

ile yalnız Hemcinsinin refah ve saadetini, gerek kendisinin ve gerekse aherin kemâlini, büyük bir titizlikle isteyen ve bunun tahakkukuna çalışan adam, Masonun ta kendisi ve (Sanii Azamı Kâinat) ta onun en büyük yardımcısıdır.

lerin zebunudurlar, subjectif'tirler. Şu halde bunlar birer tahakkuk değil, birer değişen noktai nazarlardır. Tarifler, bir deha doğru şekillendimi, o zaman hiç aksamayan gerçek bilgiler olurlar.

Tarif, ait olduğu zeminin bir umumî ve şamil şekli, bir objet'sidir. Fakat bu objet'ler tam manalı tasavvurlarla bir müşabehet arz etmezler. Bunun fevkine çıkarlarsa işte o zaman bunlara «İdée» tesmiye olunur. Bizim bu tariflerimiz, mana dünyasının fevkine çıkan, varlığı içine alan, kaçınılmaz sabit hakikatlardır.

Tarifler, İdée'lerin tersimî, tasvirî bir nüshasıdırlar. (İdée)ler dahi tariflerin teşekkül nüvesi (esas çekirdeği) dirler. Bunlar da müstakil ve mütekâmil bir varlıkta insan ruhundaki tariflerin teşekkülü, tasavvurun bir fiili, bir hareketi (Acte'ı) dırlar. Buna göre, ruh bedende mevcut olmadan evvel bunu sezmek mümkün olabilir.

Ruhun bedendeki tasavvuru, illetin yani sebebin mucibi olarak (İdée)de görünüyor demek olur.

O halde, tarifin şekline nazaran ruh varlığı, (İdée)ler olma-

sı icap etmektedir. Meselâ: Maddeler, mevsuflar (hakikatlar), rabıtalar, tabiat, ve sanat muhassalaları ki bunların her biri birer İdée'dirler.

En büyük (İdée)ler, iyilik (idée)si, ulûhiyet, dünyayı yaratan (Demiurgos) ki (1) ruhî cismimiz olarak her yere giren ve kımıldatan kuvvet olarak kabul edilir. Onun için madde mevcut değildir. Gerçeklik (Réalité) de budur. Onu uyandıran ve yoktan var eden dahi o dur; maddeyi yayan (İdée) dir. (2)

Platon'un bir (Hayrı Alâ) sı vardır ki o bunu, Allaha olan benzerliğimizde görmektedir.

Ona göre Allah mutlak adalet olduğundan iyilik te onda mündemiçtir. Bu noktada **Kant** ile **Platon**'un düşünceleri bir birine bir çok benzerlik arzeder.

Fenalığın ortadan kalkması mümkün değildir; iyiliğin varlığı için bu, bir zarurettir. Fenalıktan kaçmak ve ulûhiyete mümkün olduğu kadar erişmek ve ona benzemek arzusu bir gayedir, adalet bu arzu ve faziletin anasıdır. Dindarlık (Merhamet), bizim ulûhiyetle olan münasebetlerimizdeki adalettir.

Bu da umumî anlamdaki adaletle aynı manaya gelir.

Platon'a göre madde bir kir, bir iztiraptır. Ve bir engel olarak kabul edilir. Plâton, görülen kâinatın daima değiştiğine kanaat getirmiş duygularımızın aldatıcı olduğuna göre bizi hakikata ulaştıramıyacağına ve değişmiyen (İmmuable) ın mahsusa değil, makula olduğuna karar vermiştir.

Platon felsefesi, yegâne bedihi ve zarurî ilim olan riyaziye gibi bir (Hades)in «A priori» ve istidlâlî bir ilmi olacaktır. İdéeler tabii riyaziye ilminde olduğu gibi gelip geçen şeylerin değişmez şekilleri, ezel ve ebed nümuneleri ve hakikî ilmin - **Kant** tabirile - (Numen)leridir.

Platon'un felsefesi, (İdée)nin ilmi olacak ve usul bakımından (Dialectique) adını alacaktır. Bu da ikinci derecede olan ta-

---

(1) Platon'un (Demiurgos) u dünya yapıcısı, yaratıcısı, kâinatın büyük sanii, ulu varlığıdır ki Allah manasınadır. (Gnostique)ler (Démiurg) diyorlar ki yüksek Allahtan farklı olarak maddî dünyayı yaratandır; bu, İsraililerin Allahı ile bir müşabehet arz eder. Bunun aksi de (Maddî insan), yani şeytandır.

(2) Kötülük, iyiliğin aksi olarak kabul olunur. Mısırlıların (Théypos)u ve İranlıların (Ahriman)ı, musevî ve isevîlerin şeytanı, iyi olan Allahtan kötü olanı harice atma ve boşaltmadır. En kudretli ve mutlak olan iyi, bu suretle Allah düşüncesinde bir çerçeveleniştir. Platon'a göre kötüyü, (Madde - Matière) ayırır ve başka tarafa tevcih eder ki hıristiyanlık dünyası bugün dahi bu tasavvuru kabul etmiş bulunmaktadır; bu matière ham maddedir. Semavî (Mela)nın aksi olan (Halâ)dır.

biat nazariyesine bir ek teşkil edecektir.

(İdée)ler sadece (İdée) olduğu için en yüksek şeniyet (vakıa = Visible) olaydır. Çünkü, **Platon**'un görüşüne göre hakikî varlık olan yalnız (İdée)dir. Duygu (İdée)leri uyandırır, fakat onları asla meydana getirmez. Alemin sırrını mutlak olarak aydınlatmak, insan zihni için imkânsızdır, fakat, bunun derinliklerine inmek ve aramak ve kendimizi tatmin etmek, bir hal çaresi bulmak hususlarından bizi kimse menedemez.

Bu suretle **Plâton** bunu ilâhî iyilik fikrinde buluyor ve zihninde (İdéal)den gerçeğe geçiş bu vasıta ile oluyor. (İdée), mutlak hayırdır, Allah ise en yüksek iyilik kaynağıdır. İyilik, iyiyi meydana getirmemezlik edemez. Şu halde, Allah için yaratmak, (İdée) için kendi kendini tekrar etmek asıldır.

İyi, yegâne varlık olduğundan onun dışında ancak yokluk vardır. Şu halde (İdée) yaratıcı sebeb, irade, şekil verici prensip oluyor. O kadar ki, yokluktan varlığa benzer bir halde geliyor ve (İdée)nin mutlak varlığına iştirak ediyor.

(İdée) tam, mükemmel ve görünen bir âlem yapmak için maddeyi kullanıyor. **Platon**'a göre (madde) cisim değildir; (İdée)nin tesiri ile cisim olabilen bir şeydir.

(Madde), gayri muayyen, müsbet keyfiyetten mahrum, şekilsiz, tarif edilemeyen ve görünmeyen bir şeydir.

Fakat, (İdée) nin şekil verici tesiri ile ve vasıfları ile bir (cisim) olmaya müstaittir.

Platon'a göre dört fazilet tasavvur olunuyor.

HİKMET, NEFSE HAKİM OLUŞ, ADALET ve HAKKANİYET. Bunlar esastırlar. Hikmet, akıl ve muhakeme (Raison) demektir; nefse hakimiyet ise kendi kendini tanımaktır ki nefsini tam tanıyan Allahı da tanır ve kendi kendine hâkim olur; İtidal dahi kendine malikiyet ve maruf had üzerinde tavakkuftur. Hakkaniyet dahi, ahara karşı âdil olmaktır.

Devlet mefhumuna gelince, o, tıpkı insandır, bir şahıstır; fakat şahsiyetin genişlemesi ve büyümesidir. Onun en büyük borcu vatandaş yetiştirmektir. Gayesi, mükemmel bir insanlık, mükemmel ve faziletli bir hükûmet kurmaktır.

Mükemmel adam, inkişaf kabiliyetlerini değiştirebilendir.. Onun vazifesini hakkile yapması, büyük kitledeki vatandaş cemiyetinin temelini, mutî ve faziletli bir şekilde kurabilmesindedir.

Platon'a göre iztirabın sonu yoktur. Buna karşı koyabilmek için ya feylesof olmak ve yahut feylesofların hakimiyeti altında yaşayabilmek gerektir. Feylesofların dini ilimdir. Onun fazileti de Allaha benzeyen ve Allahlaşan iyilik (idée)sidir.

KIYMET HÜKÜMLERİ

★ T. Y. ★

Kıymet Hükümleri hakkında araştırmalar yapmak, mukayeseler tasarlamak, ve neticelere varmak, şüphesiz, benim harcım olamaz. Bu mevzu, i n s a n cemiyetlerinin belkemiğindeki ilik ve kafatasındaki beyindir. Öyle bir ilik ve öyle bir beyin ki, zaptedilmiş ve zaptedilmemiş tarih hâdiselerinin hareket noktası olmuştur.

Ferd olarak, karakterlerimiz, muayyen kıymet hükümlerinin muayyen dozlardaki ve muayyen kıvamlardaki yoğuruluşundan meydana gelmiştir. Hâdiseleri karşılayış tarzlarımızın başka-başkalığı, belki biraz da bununla izah edilebilir. Bir millete, bir dine, bir sınıfa, bir mesleğe mensup olmaktan doğan mâşerî karakterlerin terkiplerinde, kıymet hükümlerinin rolleri büsbütün bâriz bir mahiyet almaktadır.

İnsanın - yeni ve eski bazı fikir adamlarının yaman paradokslarına kapılarak - kıymet hükümlerini, bir BASKI, bir VİCDAN KALIPLANMASI ve bir VİCDAN DONMASI sayacağı gelir. Fakat, şu muhakkak ki, Kıymet Hükümleri tabirinin temamen tarafsız bir hüviyeti 'olduğunu kabul etmek için mevcut sebepler daha makul ve daha i n s a n î d i r . Çünkü, bu tabirin çatısı altında - çeşitli, farklı, zıd ve hattâ düşman - bütün görüşler bir araya gelmektedir. Tarih boyunca ümmetler, milletler ve sınıflar arasındaki mücadeleleri mücerret gelişmeler hâlinde mütalea etmek istersek, Kıymet Hükümleri adını verdiğimiz devlerin birbirleriyle boğuşmaları şeklinde de pek âlâ tablolaştırabiliriz.

Başından sonuna kadar, sözlerimi, çok istirham ederim, Kıymet Hükümleri hakkında bir zihin yoruş değil, sadece, Kıymet Hükümleri mevzuunun çetrefil nizamını belli belirsiz sezer gibi olmaktan doğan kamaşmış bir sayıklama olarak karşılayınız.

Eğer vücudumuz gibi ruhumuzun da ilk hayat belirtisini tattığı yer «meşimei mader» ise, orada, ilk hücrenin kâinatı içinde, yukarı göbeklerden süzülmüş kıymet hükümlerinin de esrarlı bir tohumu bulunduğuna şüphe yoktur.

Herkesin, her topluluğun ve her devrin ayni kıymet hükümlerini benimsemiş olmasına im-

kân tasavvur edilemez. Fakat bu, insanlar, toluluklar ve devirler arasında anlaşma teessüs etmesine mani değildir. Gruplaşmaların, sınıflaşmaların ve düşmanlıkların asıl sebebini, duygu, fikir veya menfaat sapıklıklarından ileri gelen tek taraflı zihniyette ve müsamahasızlıkta aramalıyız. Masonluğun âlemşümul ehemmiyeti, çeşitli kıymet hükümlerini içine alan bir teşekkül olmasındadır. Böylece bir araya gelen kıymet hükümleri de, zaten, müsamahasız, mücadeleci ve yıkıcı mahiyetlerinden sıyrılırlar.

Ayni kıymet hükümlerine varabileceğimiz günü beklemiyelim, istemiyelim, ummıyalım. Medeniyet yolu bu değildir. Saadet yolu ve insaniyet yolu bu değildir. Gayemiz, zıdlar içinde âhenk yaratmaktır. Kâinat çapındaki fizik istikrar bile zıd kuvvetlerin âhenginden ve muvazenesinden ibaret değil mi?

Şu halde, h u z u r a götürecek yolu aramağa değer, ve karanlıklar içinde el yordamı olarak akla ilk gelen, m ü s a m a h a' dır. Nur ve Ziya'ya kavuşmak üzere Mahfile alınan kimseye telkin edilen ilk fikirleri Masonluğun Temel Kıymet hükümleri olarak daima vicdanlarımızda yaşatmaktayız. İşte size hiç bir suretle yıpranmıyacak bir hedef!

Hareket noktası Akl-ü-Hikmet olan, Kuvvet'i bir vasıta olarak kullanan, ve Hakikat ışığı ile Güzelliği arıyan mesleğimizin ruhu, kendisinde yaşıyan Mefkûre'dir. İçimize alınacak kimsede, bunun içindir ki, aranan ilk vasıflar, büyük bir samimiyet, ve o nisbette de sâf bir hüsnüniyet ve metin bir hasletlir. Masonlar, ahlâkî tekâmüllerini temin maksadiyle sarfedecekleri mesaiyi ve yapacakları hamleyi birleştirmek üzere bir araya toplanmış, ve tekâmülün, kendi nefsini tanımakla husul bulacağına inanmış kimselerdir. Masonluğa göre, hemcinsine muhabbet olmıyan yerde, mutlaka, o muhabbeti def'eden b â t ı l bir fikir vardır. Hele, başlı başına bir sistem çekirdeği olan şu tarif üzerinde ne kadar durulsa azdır:

«Masonluk, hangi şekil ve hususta olursa olsun, taassubu, ahlâkî hissin bir galatı olmak üzere telâkki eder.»

Ve nihayet, zaaflarımızı farketmemizin mükâfatı olarak elde edebileceğimiz mesut neticeler, şöylece müjdelenmektedir:

«Hakikati arıyan ve Nur'dan şüphe etmiye nkimsede, hayatı ifna eden Hevâ-vü-heves hayr için şevk ve tehalüke; hodgâmlık sıdk-ü-vefaya ve aşk-ü-muhabbete; ölüm korkusu da ümit ve tevekküle münkalip olur.»

Bu aydınlık sözler, çetin hakikat yolunun sadık ve sönmez meşaleleridir.

Her bucağı bir başka mevsimi, bir başka iklimi ve günün bir başka saatini yaşıyan dün-

yamız, değişik suları ve topraklariyle, bize kâinatın nizam senfonisi hakkında hiç olmazsa bir s e z i ş telkin etmeğe kâfidir. Biz, namütenahi âletleri olan İlâhî Orkestra'da, bir tek âletin, bir tek telinin bir tek ihtizası bile değiliz. Fakat bu, kendi kendimizi âdeta bir h i ç saymamıza asla bir sebep teşkil edemez. Değil yalnız biz insanlar, hattâ birer günlük ömürleri olan e f e m e r l e r bile, kâinatın hayatına kendi çaplarında nazîreler yaratmakla meşguldürler.

Öyle bir şahsiyet binasını kurmakla meşgulüz ki inşasına hem temellerinden, hem de çatısından başlamamız mukadderdir. Haricî hayat şartlarımızın disiplinleri, kanunları ve makbul âdetleri ile D I Ş' tan; ve yeni baştan doğduğumuz Masonluk dünyasının kıymet hükümleri ile, İ Ç' ten, tâ vicdanımızın derinliklerinden itibaren, kendimizi t e s i s etmeğe girişmiş vaziyetteyiz.

Mefhumlara körü-körüne âşık olmakla iş bitmez. Bana öyle geliyor ki dost geçinenler, birbirlerini sevenler ve birbirlerine güvenenler arasında, pek âlâ bir takım görüş farkları olabilir. Buna mukabil, ferd ferde, cemiyet cemiyete, din dine veya saltanat saltanata yapılmış ve yapılan mücadeleler, çok defa, görünüşte, ayni «mukaddes» gayeler uğruna göze alınmıştır, ve alınmaktadır.

Meselâ, her iki taraf da HAK ve ADALET namına silâha sarıldığını iddia eder. Meselâ her iki devlet HÜRRİYET için birbirini yok etmeğe kalkışır. Tarih sahifeleri DİN uğruna dökülmüş kanların mecrasıdır.

Bu facialar zincirinin ilk sebep halkası meydandadır: Mefhumlar kelimelerle ifade edilirler ise de, mefhumların karşılığı olan kelimelerin hiç bir suretle, ne bir formül, ne de bir parola gibi işe yarar sihirli tesirleri mevcut değildir. HAK, ADALET, HÜRRİYET, BARIŞ ve DİN..... gibi sözleri, bilhassa düşmanlar, ağızları hiddet, haset ve kinle köpürmüş olarak, birbirlerine haykırırlar. Dostlar arasında ise sadece samimî itiraflar, candan yardımlaşmalar ve külfetsiz aflar caridir. İyiliğin ve sevginin hâkim olduğu bir muhitte fazilet nümayişlerine, elbette, lüzum kalmaz.

Evet, mefhumlara körü-körüne âşık olmakla iş bitmiyor. Onları zihnen ve vicdanen tetkik etmemiz, ve her birimizin onlardan az çok birbirini tutacak mahiyette intibalar ve telâkkiler edinmemiz lâzımdır.

Bu bakımdan, hal-i hazır dünya buhranının başlıca sebebi, medeniyetin baş döndürücü bir sür'atle ilerlemesine mukabil, insan vicdanının çok yavaş, ve şaşkın adımlarla yürümekte olması şeklinde izah edilebilir. Filhakika, insan oğlunun Şark, Yunan ve Roma klâsiklerinde

(İSLÂM MÜTEFEKKİRLERİ) NDEN : 2

SA'DÎ

Yazan :
Baron Carra de Vaux

Dilimize çeviren :
M. C. D.

[Şark mütefekkirlerini Garb'ın nasıl tanıdığına örnek vermek için hiç bir noktasına dokunulmamıştır.]

Bu zarif moralist, bu âhenkdar isimli şâir Fars Atabeklerinden beşincisinin zamanında, milâdî 1184 de Şiraz'da doğmuştur(1). Zamanı çok karışık bir devirdi. Fars prensleri Mezopotamya'lılarla ve Hârezm Sultanlarıyla şiddetli çarpışmalardaydılar, öte taraftan Mogol'lar da zuhur etmişti. Şâirin âilesi hakkındaki malûmat pek azdır; pederi tanınmış, yüksek seviyyeli bir zat idi, lâkin erken ölmüştü. Genç **Sa'dî,** tahsilini Nızamiye medresesinde yapmak için Bağdad'a giti, o vakit medresenin müdürü İbn-i Cevzî (İbn-el Cauzi) idi; **Sa'dî'nin** aynı zamanda, eserleri üzerinde tesirleri görülen Söhreverdî (ölümü hicrî 632) nin, bu büyük mistikin derslerine de devam ettiği sanılmaktadır.. Ondan sonra seyahatleri başlar. Kendisinden bahseden en eski müellifler bu seyahatlerin 30 yıl kadar sürdüğünü söylüyorlar. Seyahatlerin sebebi bir takım mistik arzularla birlikte, merak ve heves-di; böyle olmakla beraber seyahatler onun karakterleri üzerinde büyük bir tesir yapmadığı gibi telifleri üzerinde de müessir olmamıştır.

Hür ve serazâd gezgincilikler sırasında bir takım maceralar da geçirmiştir. Şam'daki dervişlerle uzun uzun sohbetlerden ve mülâkatlar-

---

buruk ve cevherli dehalar tarafından teşhir edilmiş olan zaafları, bugün de cemiyetleri sarsmakta, ve asîl mefhumlara karşı hissedilen hasret duygusu, bugün de, iyiliğe susamış kimselerin sözlerinde, hareketlerinde ve çok defa sükûtlarında ifadesini bulmaktadır.

Bir medeniyetin kurulması bir çok nesilleri harcayıp eskitir. Nur ve Ziya'ya doğru girişilen çetin seferde de, bir çok - belki de pek çok - medeniyetler harcanıp eskitilecek ve nihayet, asîl kıymet hükümlerinin kavranıp benimsendiği ve korunduğu aydınlık bir çağa varılacaktır.

(1) Sa'dî'nin hayatı için (Bostan)ın fransızca tercümesini yapan Barbier de Meynard'ın mukaddemesine bakınız. «Şâir Sa'dî hakkında tetkikler»de bibliografik malûmat vardır. H. Mossé, Paris, 1919.

dan sonra Kudüs civarındaki çöllerde dolaşmağa başlamıştı, bu arada Firenkler tarafından esir olarak tutuldu, yahudilerle birlikte Tarablus istihkâmlarının yapılarında çalıştırıldı. Dostlarından Halep'li zengin bir tâcir kendisini 10 dinar karşılığında esaretten kurtararak evine götürdü, hatta kızını da ona nikâhladı. Fakat, gelin o kadar huysuz ve hırçındı ki, zavallı **Sa'dî,** esirlik hayatını arar oldu ve nihayet âile ocağından kaçtı. tekrar seyahatlere ve seferlere koyuldu.

Türkistan'ı, Kâsgar'ı gezdi, Çin Türkistanı'na gitti. Hind'de de dolaştı; bununla beraber **(Bostan)**ında bahsettiği (Somenath) hikâyesi, kendi başından geçmiş bir vak'a olmasa gerek! Hindû papasların emniyetlerini kazanarak ma'bedlerine sokulmuş ve onların sanem karşısındaki manevralarını görmüş olduğunu anlatan bu tatlı hikâye, (Boccace)ın, bir takım hatalara sebebiyet veren düzme mu'cizelerden bahseden ve fakat hiç bir vesikaya dayanmıyan mizihalarını andırır.

Küçük Asya (Anadolu)yu, Basrayı, Hicaz'ı, Habeşistan'ı ziyaretten sonra, Sa'dî. 1256 da Siraz'a döndü. Siyasî durum biraz sâkindi. Atabek Ebu-Bekr tahta çıkmıştı. Mogol sultanlarına vergi vermeği kabûl ettiğinden onların himayesi altında sükûnet içerisinde yapılar yaptırıyor, edebiyat ve san'ati teşvik ediyordu. Onun bu lûtfundan memnun kalan **Sa'dî,** 1257 de yazdığı **(Bostan)** ve ondan bir yıl sonra yazdığı **(Gülistan)** kitablarını Atabek'in adına ithaf etti, bu asırda şâir 75 yaşındaydı.

Lâkin, Fars eyaleti yeniden karıştı. Ebu-Bekr öldü, oldukça çetin bir haylı mukavemet gösterdikten sonra, en nihayet Fars Hanedanı Mogollar tarafından ortadan kaldırıldı. Mogol hükümdarı, Hülâku'nun oğlu, Abâkâ İlkhan, Şiraz'a bir vâli tayin etti. Teessüfe değen bir hâdise olarak, **Sa'dî** bu yeni efendilerine hemen sokuldu, Hülâku'nun zaferlerini alkışladı ve bir vakitler Atabek'ler için yazdığı gibi uzun kasideler yazmağa koyuldu. Hattâ Tebriz'e kadar giderek büyük Mogol hanı Abâkâ'yı ziyaret etti ve zan olunuyor ki, bu sayede kendi memleketi için bir takım muafiyetler ve muhtariyet sağladı.

Şâir, son yıllarını, Şiraz kapılarındaki Roknabâd çayının kenarında bir inziva ve uzlet hayatı içerisinde geçirmiştir. Bazı kimselerin kendi aleyhindeki şamatalarına rağmen, sevgi ve hürmet hâlesiyle çevrili bir halde yaşadı; halk daima kendisini bir şâir ve bir mütefekkir olarak ziyaret eder, o da onları kutlardı. Onun hakkında bir de şöyle bir menkibe çıkmıştı. Peygamber Hızır'ın onu ziyaret ettiği ve onun dudaklarına (Ab-ı hayat) döktüğü söylenirdi. 120 yaşını doldurduktan sonra, 1292 yılı son baharında vefat etti. İçinde yaşadığı baraka, ölümünden sonra da tavaf olunmağa başladı; türbesi Şiraz'a bir fersah (beş kilometre kadar) mesafededir.

Böyle bir hâle ile çevrili olmasına rağmen, **Sa'dî** tam bir mutasavvıf değildi; o son hadlere varmazdı; onun ahlâkı, zahidlerinkinden ziyade, efsâne muharrirlerinkine yaklaşır; o, hayatın süslerini ve zevklerini belirtmesini bilen ölçülü bir zekâ idi. **(Bostan)** ve **(Gülistan)** adlı iki klâsik eserinin yanında **(Tayyibât** = Güzel kokular), **(Bedayî)** adlı manzum eserleri, siyasî şiirleri ve hatta şehevî ve gayet açık dille yazılmış bir mizah mecmuası da vardır. **Sa'dî**'nin bütün eserleri «Külliyat'ı Sa'dî» ünvanı altında, Şark'ta pek çok defalar bastırılmış-

tır(2). Şunu da ilâve edelim ki - zira bugünlerde mahallî dilleri tedkikle meşgulüz - **Sa'dî** ziyaret ettiği memleketlerin dillerini de öğrenmişti; muhakkak ki Türkçeyi, Arapçayı anlıyordu ve İran'ın mahallî lehçelerini de biliyordu. Nitekim, **Hâfız** da Şiraz lehçesiyle şiirler yazmaktan çekinmemiştir.

Sa'dî'de sevdiğimiz, yalınız i'tidalli, ma'kul ve insanî ahlâk tarafı değil, aynı zamanda tatlı ve mütebessim hikmetleridir; nasihatlerine bile zarif ve lâtif hayallerle dokulu birer kisve giydirir; tabiat'e karşı duyguları çok nâzik ve kibar bir dosta karşı yapılan ikram ve ihtimam kadar incedir. İşte, bir kaside ve bir nevi münacât ki, Allah'ın tabiatte yaptığı iyilikleri tebcil eder; bu şiir, pek çok saf, taravetli ve Racin'inkine benzeyen mazmunları ihtiva eder:

«Allah'ın kemâlini kim tavsif edebilir? Onun sayılmaz ni'metlerinden bir tanesinin olsun şükrünü edaya kim kadirdir?. Kâinatın boyasını o urmuş, çeşitli çekici renkleri o serpmiştir. Toprak, deniz ve ormanlar, güneş, ay ve yıldız onun elinden çıkmıştır. Onun bitmez tükenmez lûtfu cihanı kaplamıştır, göklerin kubbeleri onun rahmetinin çokluğu altında âdeta çökmüştür. Yumuşak ve kırılıveren bir dalda en tatlı meyvaları yaratır; kamışı şekerle dolduran ve su damlalarından inciler yapan da O'dur. O, okyanusun ortasında batmasın, dik dursun diye arzı dağlarla çivilemiştir. Güneşin tatlı tesirile kısır çölleri meyva bahçelerine, kırları lâle ve gül tarhlarına çevirir. Bulutların koynundan indirdiği bol yağmurlarla solgun nebatları tazeler, ve, ilkbaharda çıplak dallara yeşil roblar giydirir. Bunlar öyle lûtuflardır ki, insanlar şükründen âcizdirler. Onun verdikleri bol ve bereketlidir; lâkin verdiklerinin ve lûtuflarının en büyüğü, en tavsif olunamazı hayatta saadet ümidini kalblerimize hâkketmis olmasıdır.»

Bu ifadenin, **(Bostan)**ın VIII. faslında, Allaha karşı şükran hakkında ayrı bir şekli vardır, orada derki: «geceleri aydınlatan ay, ve gündüzlerin ışığı olan güneş, senin istirahatin ve emniyetin için göklerde parlamaktadırlar. İlk baharda ayaklarının altına yumuşak yaygıyı seren, seher yelidir. Rüzgâr ve kar, yağmur ve bulut, büyük bir tarraka ile çatırdayan şimşek, sadık birer hizmetkârdan başka şeyler değildirler ve bütün bunlar toprağın her tarafına saçılmış tohumları erdirmekle vazifelidirler. Senin susuzluktan ıztırap çekmemen için bulut, omuzunda kırbası bir saka gibi, sana hizmet eder. Arz, gözlerinin önünde tebessüm ederek döner, senin şâmmene en güzel koku-

---

(2) Sa'dî'nin eserlerinin baskıları ve tercümeleri pek çoktur; bazıları şunlardır: (Bostan)ın Barbier de Meynard tarafından fransızcaya tercümesi, Paris 1888; (Gülistan)ın daha eski tercümeleri, Sémelt tarafından 1837, Ch. Defrémery tarafından 1858, M. X. (d'Aliger) tarafından Paris, 1704; (Gülistan)ın yeni bir tercümesi, Arthème Fayard müessesesinde, Madam La Kontes de Noailles'in bir mukaddimesile, Paris, 1913. (Gülistan) ın ingilizceye tercümesi, J. L. Platts tarafından, üçüncü baskı, 1904. Almancaya tercümeler: (Gülistan)ın seyyah Olearius tarafından eski tercüme, Schleswig, 1654 ve 1660; (Bostan)ın Graf tarafından tercümesi, Iena, 1850; Schlechta-Wssehrd'in tercümesi, Viyana, 1852; Rückert'in tercümesi, Leipzig, 1882. - Rückert, Saadis politische Gedichte, Strazburg, 1894; Bacher, Aphorismen und Sinnegedichte, Strazburg, 1879. - (Külliyat-ı Sadi) Kalküta'da milâdî 1791 de, Tahran'da hicrî 1259 ve 1268 de basılmıştır. (Bostan)ın çok mühim bir şerhi 1871 de İstanbul'da basılmıştır.

ları, sein damağına en olgun yemişlerini sunar. Arı, sana, balını, hava şifalı «Kudret helvası - Mnne»ını takdim eder; hurma ağacı hurmayı senin için yetiştirir. Palmiyelerin hârikalı dokumaları senin bahçenin güzelliğini arttırmak için yaratılmıştır. Allah, senin köşkünün üstündeki güneşi, ayı, süha ve pervini sana yarasınlar diye halketmiştir. Gül dikenli dallardan, misk keçinin karnından senin için çıkar; madenden çıkan altın, yerden fışkıran ağaçlar, dallardaki çiçekler de öyle.. Yarabbi, benim şükranlarımın kat kat üstünde elan lûtuf ve keremlerini düşündükçe gözlerim kararıyor, kalbim sızlayor.. Sa'dî artık sus ve kitabını kapa, sonu gelmeyen bir yol üzerinde gayeye erişmek sevdasındasın!»

Şâirimiz (Gülistan)ın mukaddemesinde bu meşhur kitabı neden hazırlamağa karar verdiğini pek güzel bir tarzda şöyle hikâye eder:

«Bir gece, geçmiş günlerimi düşünüyor, hayatımın zıyaına acınıyor, kalbimi gözyaşlarımın elmaslarıyla deliyordum ve hâlime uygun şiirler okuyordum. Abes sözlerden sakınmak ve sükûtu muhafaza edebilmek için inzivaya karar verdim.» Kendisiyle birlikte yol arkadaşlağı etmiş ve aynı barakada yaşamakta bulunmuş olan bir dostu kendisini konuşmağa zorlayor, fakat **Sa'dî,** asla ağzını açmıyor, bütün dostları birleşiyorlar, sözün kıymeti hakkında diyorlarki: «İki şey akla uymaz: söylenecek zaman susmak ve susulacak yerde konuşmak». Nihayet, onu kandırıyorlar. «Hepimiz gezinmeğe çıktık. Artık soğuklar kırılmıştı, mevsim ilk bahardı ve gülün saltanatı başlamıştı. Ağaçlar, mes'ud kimselerin elbiselerine benzeyen yapraklardan gömlekler giymişlerdi. Celâlî takvimin Nisan ayının ilk günüydü, bülbül teganni ediyordu. Kırmızı güller üzerine şebnemler dökülmüştü...» Şâir ve arkadaşı geceyi çok güzel bir bahçede geçiriyorlar; toplu ağaçlar pek lâtıfti; denilebilir ki, cam parçaları yer yer toprak üzerine yayılmış ve üzüm asmalarının üstüne Süha ile Pervin'den bir gerdanlık asılmıştı... Sabahleyin artık gitmek zamanı gelince, Sa'dî, arkadaşının, eteklerini gülle, reyhanla, sünbülle ve ibik çiçekleriyle doldurduğunu gördü; ona bahçe gülünün dayanıksız ve ömürsüz olduğunu anlattı. Kitab, elbette, daha dayanıklı olurdu: o, öyle bir gül tarhı vücuda getirmek istiyordu ki orada kış yeli esmesin ve asırların inkılâbı o bahçenin baharını sona erdirmesin!.. Bunu işiten dostu eteğindeki çiçekleri fırlattı, döktü, Şâir de işe koyuldu.

(Gülistan) moral ve hikmet hikâyeciklerinin karışık bir kompleksiyonudur. Hikâyeler umumiyetle manzumdur ve hikmetler beyitlerle ifade olunmuştur. Hikâyeler tamamile uydurma ve masal değildir, çoğu bir takım fıkralar. hayalî veya tarihî menkıbelerdir ki bir takım ahlâkî mânaları havidirler ve bunlarda haliyle hikmetler (kıssadan hıssalar) çıkmaktadır: lâtif sözlerle ve iyi kelimelerle süslenmiş, zaman zaman da ağır, dokunaklı veya mizahî ifadeler de kullanılmıştır.

Eser sekiz fasla ayrılmıştır: hükümdarlarla dervişlerin âdetleri iki faslı doldurur; sonra, kitabımızın darb-ı meseller ve fıkralar kısmında bahsettiğimiz faziletlerden bahis açar: arzularda i'tidâl, lisanını muhafaza; ondan sonra ayrı ayrı, gençlik ve ihtiyarlık fasılları gelir; son iki fasıl da cemiyetin âdabı ve vazifeleri hakkındadır.

(Bostan)ın plânı da aynıdır: on bir fasla ayrılmıştır. Birinci fasıl hükümdarların ahlâkı hakkındadır; diğerleri iyilik, tasavvuf, insaniyet, tevekkül ve feragat, arzularda i'tidâl, terbiye, Allah'a karşı şükür,

nedamet ve tövbe fasıllarıdır. İki dua ile üç hikâye neticeyi bağlar. Unvanlara bakılınca **(Bostan)**ın **(Gülistan)**dan ziyade mistik olduğuna hükmedilirse de hakikatte ikisi arasında bir fark yoktur.

Sâ'dî'nin iyi ölçülü ve amelî ahlâkının karakterini iyice belirtmek için fakirliğe karşı zenginliği savunduğu bir fıkrayı nakledeceğiz. Bütün mistikler fakirliği medh ve tevkir ederler, ve bizzat **Sâ'dî** de aynı kanaattedir; fakat zenginlikten üstün sayılmasını ve ahlâkî değerinin inkâr olunmasını istemez, çekemez. Böyle bir kanaatte bulunan bir derviş, Sâ'dî'ye şöyle derd yanar: «Fakirin elinde kudret yok, zenginin arzu ayağı kırık. Cömerdler parasız, paralılar arasında cömerd (civanmerd) yok».

Sâ'dî, diyor ki, bu sözler büyüklerin iyiliklerile yetişmiş ve geçinmiş olan bana dokundu ve zenginleri korumak lüzumunu duydum, ona cevap verdim: «Dostum, zenginler bahıtsızların irâdı, uzlete çekilmişlerin hazineleri, ziyaretçilerin maksadı, seyyahların sığınağıdır.. Şefkat müesseseleri, nezirler, misafir-perverlik, öşür (vergi) verme, oruçtan sonra sadaka, esirleri kurtarma, suçlular hakkında hayır işleme hep onlara mahsustur; senin yapabildiğin, o da pek zorlukla, iki diz çökme (iki rikât namaz)dan ibaret.»

Fakiri bir düşünce aldı, ben devam ettim: «Fakirlikte huzur yoktur ve sıkıntı içerisinde gönül hoşluğu olmaz. Yarınki masraflarına yetecek derecede parası olmıyanın uykusu bozuktur. Karınca kışın rahat etmek için yazdan erzakını toplar. Günlük ekmeğini elde etmiş olanlar ancak Allah'la meşgul olabilir; fakat günlük ekmeğini kazanamamış olan sıkıntı ve elem içindedir. Bir Arap darb-ı meseli şöyle der: ıslak gözlerini yere dikmiş fakir ile sevmediğim adamın komşuluğundan Allah'a sığınırım.»

Bu mütalâalar pek te yüksek fikirler değildir; fakat insanîdir ve lâtiftir.

Sâ'dî'nin bir de zengin olmuş bir fakir hikâyesi vardır. Evvelce topraklar içerisinde çırıl çıplak dilenen bir adamı, başka bir sefer aynı mahalden geçen biri, muhafızların elinde esir, etrafını halk çevirmiş bir halde görünce, hâdisenin aslını sorar, bu adamın şarap içtiğini söylerler; sarhoş olunca bir adam öldürmüş, şimdi yakalamışlar, habishâneye götürüyorlarmış. **Sâ'dî** şu hükmü çıkarıyor: «Sonradan birden bire iktidar sahibi oluveren zayıf böbürlenir ve öteki zayıfların ellerini kırmağa kalkar. Bir hakîm şöyle demiştir: Karıncanın kanatsız oluşu çok isabetlidir. Eğer kedinin kanadları olsaydı, dünya yüzünde serçe kuşu bırakmazdı.»

Hasılı, Sâ'dî'nin morali gayet muhafazakârdır, her şahsı kendi durumunun ruhunda muhafaza etmeği araştırır; bu hâlin üstünlüklerini belirtir, ve şikâyetlerden, hoşnudsuzluklardan vaz geçmeği tavsiye eder.

İTİZAR

Sayın refikasının ebediyete intikali dolayısıyla çok üzgün olan G. H. TEKYELİ kardeşimiz Fransa İhtilâli hakkındaki yazısını gelecek sayıya bırakmak mecburiyetinde kalmıştır.

Okuyucularımızdan özür dileriz.

Haricî âlemdeki vazifelerimiz

★ **H. BAŞAR** ★

Haricîlere kapalılığı, mevcudiyetini koruma ve idamede bir emniyet şartı olarak kaldıkça «ésotérique» karakter taşımakta devam edecek olan masonluğun haricî âlemdeki vazifeleri, mason derneklerinin hükmî şahsiyetlerine değil, onu temsil edebilmek kemâline erişen masonlara düşmektedir. Binaenaleyh, mes'eleyi (masonluğun haricî âlemdeki vazifeleri nelerdir?) şeklinde değil de, (masonların haricî âlemdeki vazifeleri nelerdir?) suretinde vazetmek daha doğru olacaktır.

İnsan oğlunun, kâinat birliğinin bir cüz'ü ferdi ve insan cemiyetlerinin unsuru aslisî olduğunu bilen mason, kendisi için olduğu kadar bütün insanlar için yaşar. Bu sebeple mason'un gayesi hal ve hareketlerinde başkalarına hüsnü misal olabilmekdir. Onu bu gayeye ulaştıracak yollara tevessül ise mason'un vazifeleridir. Başkalarına hüsnü misal olabilmenin temeli aşk veya sevgidir. Mason, **insanlık sevgisiyle** hodgâmlıktan uzaklaşarak diğerendiş (altruiste) olur. Başkalarının ıstırap ve sefaletiyle ilgilenir, zaiflere yardım eder, hemcinsinin saadetine fiilen hizmet eder, vefakâr dost olur.

Mason, **tabiat sevgisiyle,** ilim ve fenne, güzel san'ata bağlanır. İlim ve fennin hakikat ziyasiyle taassup ve bâtıl fikirlerin esaretinden kurtularak tefekkür ve vicdan hürriyetine kavuşur. Ve tesamüh fikrinin yüce mihrabına yönelir. Hak ve hakikatin galebesi için her türlü fedakârlığa hazır, ve zulüm ve istibdada karşı mücadelede cesur ve azimkâr olur. Hikmet ve irfanla kendi kendini tanıyarak servet, nüfuz ve kudretini insanların iyiliğine kullanır. Kibir ve gururun yerini tevazu ve mahviyete, huşunet ve sertliğin yerini itidal ve mülâyemete bırakır...

Mason, **san'at sevgisiyle** hüsne teveccüh eder. Bedii tahassüsler ruhu inceltir, ve onu ma-

âliyata yükseltir. Onu rahm-üşefkate sevkeder. Mason, böylece hassas bir ruhla herkese karşı icrayı adalet eder, doğruluk ve hak perestlikten ayrılmaz.

Bunlar her Mason'un yapacağı vazifelerdir. Bir de Türkiye Masonluk Derneğine mensup bir mason'un Türk devlet ve cemiyeti içerisinde munzam ve «actuel» bazı vazifeleri de olmak lâzımgelir kanaatindeyim ki, o da en başta pek körpe demokratik rejimin teminatlı bir hukuk devleti sistemi içerisinde yerleşmesi zaferi için her sınıf halkta ve bilhassa Türk gençliğinde demokrasi terbiyesini yerleştirmeğe ve kökleştirmeğe çalışmak ve bir medeniyet dâvası olan inkılâpları korumak ve savunmaktır. Bu maksatla başta öğrencilerin masonluk camiasına kazanılması büyük ehemmiyet taşımaktadır. Çünki «bir mum bin mum yakar»; bir öğretmeni kazanmak bin mum yakacak bir mumu tedarik etmek olacaktır.

Fert psikolojisi yanında bir de milletler psikolojisi bulunduğu mülâhazasiyle ve bu zaviyeden bakılınca, Türk milletinin de gayri mümkünü yapıp basit ve zarurîyi ihmal etmek, diğer bir deyimle, nehri aşıp çayda boğulmak, ifrattan tefrite düşerek vasatı âdili kaybetmek, bir işe başlangıçta büyük bir şevk ve enerji ile sarılıp sonunu gevşetmek, görenek (routine) ve gösterişe fazla bağlanarak yeniliği ve esası unutmak, muasır hamlelerin manivelâsı olan kollektif mesaî usulünü yadırgamak gibi bazı zaafları müşahade edilebilir. Türk masonluğunun müntesipleri haricî âlemdeki umumî vazifelerini yaparken içinde yaşadıkları cemiyetin icap ve ihtiyaçlarını da ayrıca gözönünde tutarak basit ve zarurîyi asla ihmal etmemeyi, vasatı âdilde kalmağa, şevk ve enerjiyi yapılacak işe muktazî zamanla ayarlamağa çalışmak, görenek ve gösterişten sıyrılarak daima daha iyiyi, daha güzeli ve daha doğruyu aramak, araştırmak görevindedir.

İkinci mevzu olarak acaba dünyada sulh ve adaletin temini için evvelâ kendi nefsini yenmenin yolları nelerdir?

Kâmil insanların kemalâtiyle sulh ve adalet temin edilebilecekse kendi nefsini yenmenin yolları «marifeti nefs» veya «mürakabei nefs» ile irade terbiyesidir. Uzak ve yakın tarih-

te görülmüştür ki hakikaten çok kere diktatörler mevki ve şöhret hırsiyle ellerini kana bulamışlar, cemiyetlerin sulh ve sükûnunu bozmuşlardır. Nefsi ihtiraslardan tecrit ve tenzih etmenin yolu irade terbiyesiyle nefsi ıslah edebilmedir. Unutmamak lâzımgelirki cemiyetlerde içtimaî sulh ve adaleti bozan başlıca âmiller arasında başkalarını istismar ve aşırı servet farkları ile teminatlı hukuk devleti nizamına dayanan demokratik rejimlerin her memlekette henüz tamamiyle yerleşmemiş olması gelmektedir. Birincisi terakki perver içtimaî ıslahatla, ikincisi teminatlı hukuk devleti nizamını tesisle düzeltilebilir. Bu gün iktisaden ileri memleketlere düşen vazife artık eskiden olduğu gibi geri iktisatlı memleketleri tâbi, ham madde memleketi vaziyetinde tutarak onları sömürmek değil, iktisaden kalkınmalarına, iştirâ kuvvetleri yükselmiş, müreffeh memleketler haline gelmelerine hizmet etmektir. Hakikat şudur ki felâketler ferdlerde olduğu gibi siyasî cemiyetlerde de, onların yüksek ahlâk ve refahlarından değil, sefâhet ve sefaletlerinden gelmektedir.

Yurtta sulh ve cihanda sulh umdesine bağlı Türk mason'u için dünya sulh ve adaletinin temini gayesine matuf olarak demokratik hürriyet müesseselerin muzaffer olmasına ve demokratik bünyeli cemiyetler arasında ticarî, kültürel münasebetlerin daima daha ziyade geliştirilip genişletilmesine, içtimaî hizmetlerde kadına daha büyük rolo verilmesine, muhtelif memleketler arasında mevcut seyahat ve evlenme kayıtlarını azaltmağa çalışmak ferdî vazifelerdendir. Büyük insanlık binasının inşasında Türk mason'u da kendi hissesine düşeni yapmalı; insanları işgal eden mühim meselelerin müslihane halli için uğraşmalı ve yüksek bir iman ve o imanın artan kuvveti ve beslediği azimle düşüncelerini arasız yaymalıdır.

(Hayyam)dan üç tercüme daha:

— 1 —

Biz sarhoşuz, şarâba düşkünüz biraz,
Ayıptır, diyorlar, bunu aklım almaz..
Dünyada her günâh sarhoşluk verse,
Bizi ayıplayacak tek ayık kalmaz.

— 2 —

Geçmiş günü beyhûde durup yâd etme!
Müstakbel için boş yere feryâd etme!
Mâzî ile müstakbele bel bağlanamaz;
Sen, bak bugüne, ömrünü berbâd etme!

— 3 —

Aklı olan yokluk için gam almaz;
Uzağı düşünüp eleme dalmaz..
Zevkten, neş'eden, safadan kalmaz:
Gam yemekle kısmet artmaz, azalmaz.

A. Ş. ERKÜN

Derneğe yeni giren iki kardeşe hitap

★ İ. ACAR ★

Dış âlemdeki hayatlarını masonluğun ana prensiplerine uygun olarak yaşamakta olan ve bu geceden itibaren «kardeş» diye aramıza aldığımız sizlere hitap etmek benim için hakikaten büyük bir bahtiyarlıktır.

Masonluk âlemine katılmak arzusunu gösterdiğiniz gün, ne düşünce ile böyle bir adım attığınızı bilmiyorum. Fakat emin olduğum bir şey varki, o da, her ikinizin prensiplerimize ve an'anelerimize çok çabuk intibak edebileceğinizdir.

(Anane) dedim; bu kelimenin üzerinde biraz durmak isterim. Bir kaç yüz senelik mâzisi olan Masonluk, temel esaslarını ancak ananelerine sadık kalarak idame ettirebilmiştir. Mason hayatınızın ilk devrelerinde manasını hemen anlıyamıyacağınız şeyler görecek veya duyacaksınız. Bunlar hakkında erken hüküm verip bazı yanlış kanaatlere varmamanız için, sizden sabır göstermenizi bilhassa rica edeceğim.

Masonluk nedir? Bunun mânasını pratik olarak idrâk ettiğinize kaniim, zira günlük hayatınızda bunu tatbik ettiğinizi yakından biliyorum. Fakat, masonluktan ne kazanacak veya masonluğa ne kazandıracaksınız? İşte mühim olan nokta budur.

Evvelâ, siz mesaimizden alacağınız ikaz ve ilhamlarla kendinizi mümkün olduğu nisbette kusurlarınızdan kurtarmağa gayret edeceksiniz. Bu imkânı bulmak için, kendinizi dinlemeniz, his ve düşüncelerinizle başbaşa kalarak, noksanlarınızı görebilmeniz lâzımdır. Bu yolda nefis ıslahına koyulduktan sonra, masonluk âlemine bir varlık katmış, ve masonluğu ideâline bir adım daha yaklaştırmış olacaksınız. Bu ideâl, beşeriyetin endişesiz, korkusuz, muhabbet ve refah içinde bir hayata kavuşması, herkesin, birbirinin hakkını tanıyarak, birbirini severek kardeşçe yaşayabilmesidir. «O günleri görecek masonlara ne mutlu!» derken, azmimiz bir kat daha kuvvetleniyor.

Katıldığınız bu yeni âlemde yolunuz aydınlık olsun! Bu yolda karşınıza çıkacak gölgelerin ilerisinde, göz kamaştırıcı nurlar olduğunu hatırlıyarak daima ve daima ilerileyiniz!

NOEL
ve
ONİKİ BURÇ

★ M. C. D. ★

Geçen hafta, yani Aralık ayının 25. günü, Hıristiyanlık âleminin kutladığı ve bütün dünyanın da zevkine ve eğlencesine katıldığı, hediyelerini aldığı «**Noel**» yortusunun nereden çıktığını hatırlamak, fikriyat tarihinin geçmişini ve yürüyüşünü göz önünde canlandırır. Lûgat kitapları bu tabiri doğum anlamına gelen lâtince bir kelimeden çıkarırlar ve Hazret-i İsa'nın doğum yortusunun adı olarak kabûl ederler. Tarihe ve tradisyonlara sorarsanız, Hazret-i İsa'nın 25 Aralıkta doğmuş olmasının kesin olmadığını ve bu zannın çok sonraları teessüs ettiğini, halbuki, milâd-ı İsa'dan pek çok asır öncesinden beri **(Noel)** yortusunun mevcud olduğunu söyler.

(Noel) bilindiği üzere, yılbaşı gününden bir hafta önceye rastlar. İnsanlar kelimelerle ifade edemedikleri biliş ve sezişlerini, bunlarla birlikte, henüz hal ve fasl edemediği sosyal problemleri göz önünden kaçırmamak ve eli altında dâimî bir hareket noktası bulundurmak için amblemlerden ve sembollerden faydalana gelmiştir; o kadar ki, zaman olmuş, semboller birer mücerred hakikat olarak kabûl edilmiş, zaman olmuş, bütün hakikatlar sembolize olunmuştur. Kozmik ajanlara karşı ilksel insanlığın duyduğu hayranlığın ve korkunun yarattığı amblemler ve semboller arasında **(Oniki Burç** (=Zodiaque) birçok çağlar boyunca önemini kaybetmemiştir; hâla bile, onlardan ahkâm çıkaranlar, normal hâdiseler üzerinde burçların tesirlerini arayanlar ve bulanlar vardır.

Muhtelif seyyarelerin muhtelif burçlara girip çıkmalarından aynı burçda bazı seyyarelerin karşılaşmalarından iyi veya fena işaretler görenler haylica çoktur.

Bu burçların adı şöyledir: 1) Sığır «Thevr = Taureau», 2) Ekizler «Cevzâ veya Tev'emeyn = Gémeaux», 3) Yengeç «Seretan = Canser», 4) Arslan

«Esed = Lion», 5) Bâkire «Azrâ veya Sünbüle = Vièrge», 6) Terazi «Mizan = Balance», 7) Akrep «Akreb = Scorpion», 8) Okatan «Kavs veya Râmî = Sagittaire», 9) Oğlak «Cedî = Capricorne», 10) Kova «Delv = Verseau», 11) Balık «Hût = Poissons», 12) Koç «Hamel = Bélier».

(Zodiaque) hikâyesinin tertibinde «astronomie» ile «astrologie», yani hakikî yıldızlar ilmile yıldızbakıcılık ve «Occultisme», daha açıkçası, ilim ile hurâfe elbirliği ve işbirliği yapmış gibidirler. Burçlar mıntakası dediğimiz **Zodiaque** ortasından husûf dâiresi geçen 18 derecelik bir sema bölgesidir; eskilerin yedi seyyâre telâkki ettikleri Ay (lune), Utârid (Mercure), Zühre (Vénus), Şems (Soleil), Mirrih - veya Merih - (Mars), Müşteri (Jupiter), Zuhâl (Saturne), Arz merkezde ve sâbit olmak şartıyla ve zâhiri görünüşe göre, hep bu bölgede seyr ve hareket ederler, ve, her biri sıra ile bütün burçları dolaşırlar. Burçların adları, kendilerini teşkil eden bir çok yıldızların resmettikleri şeklin benzetilişinden çıkmıştır.

Güneşin oniki burçtan herbirine girişi ve rastlayışı ayları ve mevsimleri meydana getirir: 20 nisanda Sığır, 21 mayısta Ekizler, 22 haziranda Yengeç, 23 temmuzda Arslan, 24 Ağustosta Bâkire, 23 Eylülde Terazi, 24 ekimde Akrep, 23 Kasımda Okatan, 22 aralıkta Oğalak, 20 ocakta kova, 19 şubatta Balık ve 21 martta Koç burcuna giren güneşin her üç burcdaki seyri mevsimlerin imtidadını çerçeveler: Bahar, Yaz, Güz ve Kış gündönümleri bu mevsimlerin başıdır. Her burcun bir ay sürmesi itibarile bir çok milletlerde burç adları ay adı olarak, hâlâ, kullanılmaktadır; belki, bir zamanlar bu şekil umumiydi; nitekim bir çok dillerde gün adları da, Zodiaque'da seyreden seyyarelerin adlarından alınmadır: pazartesi (aygünü = Lundi), salı (Mirrih günü = Mardi), çarşamba (Utârid günü = Mercredi), perşembe (Müşteri günü = Jeudi), cuma (Zühre günü = Vendredi), cumartesi (güneş günü = Samedi), pazar (Tanrı günü = Dimanche) (1).

Güneşin muhtelif burçlara giriş ve mevsimlerin başlangıç tarihleri olarak yukarıda kaydettiğimiz günler bugünkü takvim durumuna göredir. Halbuki, güneşin mahreki tam bir dâire olmadığı gibi, burçlar mıntakası arzımızın ortada ve sâbit bir noktada farzedilişine göre ter-

---

(1) **Zuhâl** (Saturne) bir çok asırlar Tanrı telâkki edildiğinden Zuhâl gününe «Tanrı günü» adı verilmiştir. (Saturne) namına yapılan şenlikler ve yortular «Fêtes saturnales» adı altında son zamanlara kadar devam etmiştir, 23 Aralık gününe, yani kış gün dönümüne rastlardı.

tip edildiğinden, ne burçlarda, ne de ayların ve mevsimlerin imtidadında istikrar vardır; burçların 2150 yılda tamamlanan bir seyirleri, bir yer değiştirme hareketleri mevcut bulunduğu hesaplanmıştır. Bundan dolayı bugün (Oğalak) burcuna rastlıyan kış gün dönümü, bundan aşağı yukarı 7000 yıl önce güneşin (Koç) burcuna girmesine rastlıyordu, ve, pek tabiidir ki, ondan bir müddet evvel de güneşin (Sığır) burcuna girmesile kış başlıyordu.

Hem bu itibarla, hem de eski çağlarda sanatin ve bereketin biricik vasıtası olan çiftçiliğin kuvveti ve başarıcısı olamak itibariyle (Öküz)e ilâhî bir kudret ve mahiyet izâfe olunurdu; hatta, hemen her dilde öküze takılan (sevr, thevr, tor, sığır, toro, tavros, taureau) gibi adların birbirine benzeyişi de, ihtimal ki, o eski çağların bergüzârıdır.

Sığır burcunun Nisan sonlarına doğru kayıp ta, yılbaşının, daha doğrusu, kış gün dönümünün Koç burcuna rastladığı bir devirde, yukarıda işaret ettiğimiz veçhile 7000 yıl kadar önce, ortaya **(R A M)** adlı bir müteşerri çıktı; bu zat (Boğa)yı amblem olarak tanımıyor, yıldızların tanrılıklarına, burçların mukadderat üzerindeki tesirlerine inanmıyor ve bunların heykellerine ve putlarına saygı göstermiyor, onlara ibadet etmiyordu; burçların da yağmur mevsimi, ekin zamanı, biçme vakti, Nil'in yükselmesi, koç katımı, av zamanı, karakış vesaire gibi o ay zarfındaki kozmik hâdiselerin işareti olmaktan başka manları bulunmadığın ileri sürüyordu; hasılı (Ram), beden ve ruh temizliğine dayanan tabii bir din, daha doğrusu bir tabiat dini kurmak istiyor, kadınla erkek arasında eşitliği ve «monogamie»yi kabûl ediyor, her sene kış gün dönümünde halkın seçeceği vekillerile millet işlerini gördürüyordu; bu seçimlerden sonra bütün halk, bayramlar ediyor, oynıyor, içiyor, gülüyor, eğleniyordu; millet ferdleri arasında bir kardeşlik kurulmuş olduğundan eğlence sırasında birbirlerini «öpmek» suretile sevgilerini ve samimiyetlerini izhar etmek te âdetleriydi; ziyafetlerinde başlıca içkileri şarap ve başlıca yemekleri «kurban eti»ydi. O vakte kadar, Allah'a ya bir çocuk veya bir öküz kurban edilirken (Ram) insan kurban edilmesini kaldırdı, sadece koç kurbanı usulünü koydu ve yıl başının Koç burcuna rastlaması da kendisine yeni bir devir açmış oluyordu. Bu yıl başı şenliklerine **(Noel)** adı verilirdi, bu tabir (Yeni Yıl) demekten başka bir şey değildi; Koç'un adı da o vakitler (Kouhs) idi. Dilimizdeki (K o ç) kelimesile (Koush)un birbirine yakınlığı ve râhib demek olan (Keşiş) ve - Arapçadaki - (Kıssîs) kelimelerinin koç kelimesinden çıkma oluşu gerçekten dikkati çeken

şeylerdir; hatta (Noel) tabirinin de (Yeni Yıl)dan bozma olmasını iddia bile kabildir.

Devrin râhibleri (Ram)a karşı ayaklandılar, ona eziyetler ettiler, hattâ ateşte yakmağa kalkıştılar, (Ram) memleketi terk etmeğe mecbur oldu, fakat kurduğu din gitgide umumileşti ve (Ram) takdis edilmeğe başlandı: yıl başlarında onun hatırasına âteşler yakılır, ziyafetteki etten ona hisse ayırılarak âteşe atılır, danslar edilir, şarkılar söylenirdi. Bu râsimeye de (agni)) denilirdi, (oyun) ve (âyin) kelimelerinin bu tabirden çıktığı sanılabilir; (Ram) kendisini kuzu telâkki ettiğinden o manada ona (Lam) da denilmiş, ziyafetlerde kuzu kebabı yenilmesi usulü de buradan kaynak almıştır. Fransızcadaki, kuzu anlamına gelen «agneau» kelimesinin (agni)den geldiğini lûgat kitapları yazar. Yeni dinin râhibleri ehramı ve oniki şu'alı yıldızı sembol ve koç'u amblem olarak kabul ettiler, eskiden kalma oniki burcun tefsirini de şöyle yaparlar: (Koç), (öküz) üzerine yükleniyor, bu durum iradenin hevese galebesi ve nurun zulmet içerisinden doğuşudur. (Ekizler), kardeşliğin, müsavatın ve ebedî saadetin remzidir. (Yengeç), **Ram**'ın esrarlı sözleridir; bunun önüne çıkan (Arslan) her iyinin, her zekânın yolu üzerinde behimiyetin, yani kendisini parçalayabilecek bir düşmana rastlamasının mukadder olduğunu gösterir. Iztırap çeker bir vaziyette görülen berrak gözlü (Genç kız) burcu «zekâ» için üzülen ve onun uğruna ölmeği göze alan (Aşk) demekti, bunun tecessüd etmiş şekli, insanları saadete erdirecek olan «Mesîh»di. Hava ve hevesine kapılanların (Balık) burcuna, yani milletin birliğine ve ebedî saadete erebilmeleri için geçirmeleri gereken tekâmül safhalarını da (Terazi, Akrep, Ok (2), Keçi, Kova) burçları sembolize ediyordu.

Burçlar efsânesini biraz fazlaca uzatmamızın sebebi bazı Mason localarında bu burçların tavan tezyinatında kullanılmış olması ve atalar bergüzarı bir çok semboller gibi bunların da masonlarca incelenecek semboller arasına alınmış bulunmasıdır.

Burçların manasını değiştiren ve yeni bir din kuran **Ram**'ın, (UR) kasabasından ve Kur'ânda ('Âd), Tevrat'ta (Heti) diye anılan «Hitit»lerden olduğu da rivayet olunmaktadır. Şayet, sanıldığı gibi, (Ram) hakikî bir şahsiyet ise mukaddes kitapların haber verdikleri Hazreti İbrahim ile çok yakından ilgilidir. Çünki, «Hiram. Hirem, Pyramide, Roma, Brahma, Lama, A-

---

(2) Eski adı (Azra), yani frenkçesi gibi (Vièrge) demek olan burç ile, (Ekizler) ve (Okatan) burçlarından insan resimlerini silercesine, bu adların sonradan değiştirilmiş bulunması dikkati çeker.

bayram, Adoniram, Avram, Abram, Abi-Ram, Abraham, Ramayan», hatta bizim (Bayram) gibi bir çok tabirlerin hep (Ram) ile münasebeti bulunduğu zahabları da vardır; biz bunların hepsini bir tarafa bırakarak, yine (Noel) efsanesine dönelim: kış gündönümü demek, gecelerin artık uzamaktan kalarak gündüzlerin uzamağa başlaması, güz devrinde hep zevâle ve izmihlâle doğru inkılâblar ve istihâleler geçirmiş olan (Tabi'at)in yavaş yavaş yeni bir kemal hayatına yüz tuttuğu, dünya boralarıyla, fırtınlarıyla yeni bir feyz ve bereket hazırlıklarında bulunurken, nebatların ve hayvanların «kış uykusu»yla kudret biriktirmeğe koyuldugu devrin başlangıcı demek olduğuna göre, «Tabi'at»in kıyamet hengâmelerinden sonra (ba's-ü ba'd-el mevt)e teveccüh etmiş bulunmasını bir bayram saymak (tabi'at dini)ne yakışan bir râsime idi. (Noel)in tam yıl başından bir kaç gün evvel oluşu, daha doğrusu medeniyetin kabul ettiği yılbaşının (Noel)den biraz sonraya kalışı, günün tam 24 saat ve yılın da tam 365 gün olmayışı dolayısıyla ikide, birde (Takvim)in değiştirilmiş olmasındandır.

(Agap) adı verilen şölenlerle kutlanan (Noel)ler, bir vakitler, yani mart ayının yılbaşı sayıldığı devirlerde (İlkbahar gündönümü)nde yapılırdı; hâla bu bayramı (Nevrûz -veya- Nîrûz), yani (yeni gün) adı altında kutlayan memleketler vardır. Yılbaşı merasimini (Yaz gündönümü)nde (3), veya (Güz gündönümü)nde (4) yapanlar da mevcuddur. Zaten dikkat edilince anlaşılırki, tâ ilk çağlardan arta kalan bu bayramlar her millette ve her dinde benimsenilerek yeni adlarla ve yeni maksadlarla yeni yeni şekillerde takip edilmektedir. Dinî bir azize veya millî bir kahramana nisbet edilen bu bayramların hepsinde maksud olan hakikate erebilmektir; şâirin:

«Geh mu'tekif-i dîrem-ü geh sâkin-i mescid

Ya'nî ki türâ mi-talebem hâne be-hâne»

(Bazan bir manastıra kapanırım, bazan bir mescide sığınırım; böyle ev ev dolaşmaktan maksadım, hep seni arayıp bulmaktır.)

demesi ne kadar yerindedir!.

---

(3) 24 hazirandaki (Saint Jean) yortusunda yer yer âteş yakarak üstünden atlamak âdeti Anadolu'nun bir çok yerlerinde vardı.

(4) Hayyam'ın dâhil olduğu bir heyetin vaktile tertip ettiği (Celâlî Takvim) için yılbaşı olarak güz gündönümü kabul edilmişti.

İktibaslar

I.

KANT'ın vazife telâkkisi ve Masonluk

Almanca «ELEUSIS» dergisinden:

Dilimize çeviren:
★ **N. Z. EKEMEN** ★

14 Şubat 1954 **Kant**'ın ölümünün 150. nci yıldönümüdür. Böyle tarihî günleri tesit etmek mutat olduğundan dolayı değil, fakat Kant'ın mefkûresi ile derinden derine bağlı olduğumuz içindir ki biz de bugün kendisini yadetmek mecburiyetindeyiz. Felsefeyi, umumî ilimleri, din ve ahlâk telâkkilerini batıl fikirlerden sıyırmakla **Kant** insanlığın büyük hâdimlerinden biri olmuştur. Sıklet merkezini eşyanın bünyesinden ayırıp müdekkike, yani ferde, tevcih etmekle **Kopernik** köhne telâkkileri yıkarak muasır dünya telâkkisini kurduğu gibi, **Kant** ta anlayışlarımızın mana ve medlûllerinin eşyaya değil fakat eşyanın bizim anlayışımıza müteveccih olduğu, yani eşyayı ancak görüş ve düşünüş zaviyelerimiz çerçevesinde kaldıkları müddet ve nisbete göre anlayabileceğimiz, esasını kurmuş ve bu suretle **Kopernik**'in eserini tamamlamıştır.

Failden mefule doğru olan bu dönüş büsbütün farklı bir netice doğurmaktadır ve bu sayede hareket serbestisî «selbstaendiges Wirken» sahası açılmaktadır: İnsan kendisini haricî tesirlerden kurtarıp esas vazifesini kendi nefsinde bulmalıdır. Bu itibarla **(Eudaemonismus)**un ileri sürdüğü gibi (x) saadete karşı olan iştiyak böyle bir yaşayış tarzı ile elde edilemez: Müstakil (autonom) olmak için harekât, yabancı tesir ve âmillerden daima uzak olmalı ve ancak kendi kendisile iştigal etmelidir. **Kant**'ın ahlâk telâkkisi şartsız bir mecburiyetin, vazifenin âmili olduğu esasına dayanmaktadır. Ahlâk bize muayyen hareketleri ve muayyen düşünüşleri emreder: bunların bizim için tevlit edecekleri muhtemel neticelerden ötürü değil, bizatihi kendileri için... «Zira» veya

---

(x) Mesut eden herşeyin ahlâkan caiz olduğuna dair, Locke, L. Feuerbach ve sairenin felsefî mesleği (Mütercimin notu)

«ise» şartları altında değil, «şartsız» olarak hareket mecburiyetindeyiz. Bu itibarla ahlâkî «impératif», şarta muallâk - hypothétique - bir hareket değil mutlak - catégorique - bir emirdir: «yapmalısın, zira buna kadirsin» emrinin ifası bu bakımdan insan için mükâfatı müstelzim bir hareket olmayıp lâalettayin bir vazife ve bir vecibedir. (Eski ve kabul edilmiş İskoç ritinin bir derecesinde bariz vasıf ta budur: mükâfatı düşünülmeksizin vazife ifa edilmelidir, sabır göstermeli ve mücadele etmelidir, muvaffakiyet ümidi olmasa bile...)

Bakınız **Kant** nasıl haykırıyor: «Vazife.. sen ey ulvi ve muazzam isim... hiç bir tabasbusa iltifat etmeyip yalnız emirlerine inkiyat istersin.. İradeyi harekete getirmek için, ruhları tahrik eden tabii yollara bile tevessül etmeksizin, sadece bir nizam vaz edersin...» (Amelî aklın tenkidi, sa. 105). Biz, masonlar **Kant**'ın bu vazife mefhumunun ne kadar içindeyiz. **Kant**'ı biz masonlara bağlıyan ahlâk telâkkisinin temel taşı da budur: bir vazifeyi vazife olarak ve vazife olduğu için ifa etmek... Fakat bu, ancak, «serbestî» içinde olabilir. Yani, ma'kul bir iradenin, iyi bir irade olmak azmi ile hareket etmesi ile. Zahiren bu kendi kendine hareket serbestisi, hâdiselerin önüne geçilemeyen tecelliyatı ile tezat teşkil etmektedir; fakat «Has aklın tenkidi» bu tecelliyatı insan dehasının kendi eseri olduğunu ispat ettiğine göre, eşyanın başka bir düzende tasnifi için önümüze yepyeni bir saha açılmaktadır, ve işte «Ahlâk»ı doğuran da budur. Binaenaleyh, «serbestî» bir **Arşimed** noktası olmaktadır: «aklın istinat noktasının dayandığı manivelâ». Bu serbestî eşya âleminin karşısında yeni bir âlem olarak dikilmektedir. **«Ahlâken iyi olmayan her şey ancak bir hayal ve parlak bir sefalettir», «Adalet batarsa dünya insanların yaşamalarına değmez».**

Bu itibarla, iyi niyet sahibi her insanın vazifesi bütün insanlığı gerek kendi şahsında, gerek diğer her hangi bir kimsenin şahsında daima gaye ve hiç bir zaman vasıta olarak telâkki etmiyecek şekilde yaşamaktır. İşte insanın, herkesin hürmetle mükellef olduğu dokunulmaz vakar ve haysiyetinin -dignité'sinin- menbaı ve bizim yüksek ehemmiyetteki umdelerimizden biri... Bir hüsnü niyet âlemi, bir adalet âlemi kurmak için **Kant** şu mutlak emri -impératif catégorique'i- vaz ediyor: **«o şekilde hareket et ki, prensiplerin ayni zamanda herkes için umumî bir nizam prensipi olsun». Kant**'ın bu prensipine muvazi olaark, masonlukta, - katolik kilisesi ve muhtelif dinî tarikatlarda olduğu gibi - insanları tahammülsüz zincirlere bağlıyan ve en basit teferruata

kadar varan emirler ve memnuiyetler yoktur. Masonlukta fert hayatında büyük bir «serbestî» caridir, fakat bu serbestiyi mason kendi kendine ve ahlâk hudutları içinde tahdit etmektedir: İşte ahlâkiyatın serbestisindeki mana ve medlûl da budur. «İradenin serbestisi, azim ve iradenin kendi kendisi için bir nizam kurmak hürriyetinden başka ne olabilir?». Bu yüksek seviyeye eriştikten sonra insan - her masonun gayesi, fikrî ve ahlâkî tekâmülüne erişmektir - **Kant** ile beraber diyebiliriz ki: «Fikir bunlarla iştigalde devam ettikçe iki şey ruhu daima yeni ve daima mütezayit hayranlık ve takdirle kaplar: üzerimizdeki yıldızlarla dolu sema ve içimizdeki ahlâk nizamı. Bunların ikisini de karanlıkta gömülmüş veya rüyet ve idrak zaviyemiz dışında telâkki veya farz etmemeliyiz; bunları görüyoruz ve mevcuditeyimizin varlığı ile birleştiriyoruz. Bunların birincisi haricî dünyadan aldığımız ilk tahassüsten başlayıp, dünyalar ve dünya sistemleri şeklinde hudutsuz zamanlar içinde périodique hareketleri ile akıp gitmektedirler. İkincisi, gözle görülmez varlığımızdan, şahsiyetimizden başlayıp bizi hakikî nâmütenahiliği olan, fakat ancak akıl ile hissedilen ve bizimle tesadüfî değil, fakat umumî iltisakı olan bir dünyaya götürür. Bu sayısız dünyalara ilk bakış bizi hemen hiçe, âciz bir hayvan mertebesine indirir; ikincisi ise, kıymetimizi sonsuz derecede arttırır: bir «AKIL» olarak, bir «ŞAHSİYET» yaparak...»

İki kıt'a:

— 1 —

Gönülden gönüle yolumuz vardır,
Erenler bezminde kolumuz vardır,
Uşşaka bir kadeh dolumuz vardır;
Mest olur içenler peymânemizden.

— 2 —

İnsanlığı aydınlatarak nur-ı ziyamız,
Bir gün ezelî cehl ile kini yenecektir;
Rehberlik edip akl ile hikmet yolumuzda,
Dünya yeni bir cennete mutlak dönecektir.

A. R. GÖRGÜN

II.

Fransada İskoçya Masonluğu

Fransızca (SYMBOLISME) dergisinden :

Dilimize çeviren :
★ **T. K. KOPERLER** ★

Fransızlardan bir çoğu, birbirinden esaslı surette farklı ve bir takımı İngiliz diye anılmaklığı kompliman olarak kabul etmekten hayli uzak memleketlerin tümüne birden İngiltere demeği âdet edinmişlerdir. Biz bunları bir birine karıştırmaktayız. Manşın öbür yakasındaki Fran-masonluğun kıt'avî Avrupa ile münasebetlerine dair bazı hâdiseleri zikretmeden evvel, velev basit de olsa, bazı esaslı prensipleri hatırlamakta faide görüyoruz: Coğrafya ve tarih bakımından İngiltere batı komşumuz olan büyük adanın yalnız merkez ve güney kısımlarındır. Garptaki Gal memleketi ile kuzeydeki İskoçya İngiltere ile birlikte Büyük Britanyaya teşkil eder. Resmî unvanı ile Büyük Britanya ve İrlanda Müttehit Krallığı itlâk edilen bu memleketi şimali İrlanda tamamlar. Müttehit krallık filen bütün sahalarda Fransada gördüğümüz gibi ırk, lisan ve ekonomi bakımından bir birlik arz etmekten çok uzaktır. Şüphe yok ki bir İskoçyalı ile bir İngiltereli arasında bir Lilli ile bir Marsilyalı arasındaki farktan fazla farklar vardır. İrlandalıya gelince onlar kendilerini ötekilerden başka telâkki etmişlerdir ve Müttehit Krallığın diğer sâkinleri ile kıyas edince hakikatta da öyledirler. Şu halde İngiltere Fran-masonluğu dediğimiz zaman bu masonluğun Gal memleketi ile beraber yalnız «İngiltere»ye münhasır olduğunu iyice hatırda tutmak lâzım gelir. Müttehit Krallıkta İngiltere Birleşik Gran Lojundan tamamen müstakil iki ayrı obediyans vardır: İrlanda ve İskoçya Gran Lojları. Birleşik İngiltere Grand Loge'u bunları tanır, fakat bu tanıma, onların da İngiltere Grand Loge'unun otoritesini ve tefevvukunu tanımağa mütemayil oldukları manasına değildir. İrlanda grand loge'u dokuzyüz - bin locayı ihtiva eder. Bu atelyeler iki büyük locanın ana vatan arazisine münhasır değildir. İngiltere grand loge'u gibi dünya üzerinde bilhassa Comminwealth'e dahil maverayı ebhar memleketlerine

dağılmışlardır.

Maksadım burada İrlanda ve İskoçya grand loge'larının hayatı hakkında tam bir hülâsa vermek değil, İskoçya locasına ait ve Fransız masonluğunu yeni baştan tenvir edecek bazı vakaları zikretmektir. İskoçya masonluğu (1) komşusu «İngiltere» masonluğu gibi mebdei hatırlanamıyacak zamanlara kadar çıkar. 1720 otodafesinden kurtulmuş olmak şansı pek eski zamanların otantik arşivlerini muhafaza edebilmesine yardım etmiştir. Aborden I ter locası 1398 den 1745 şe kadar hemen inkitaa uğramamış gildlerin zabıtlarına sahiptir.

kalarla meydana koymaktadır. Fakat hiç bir ciddî tarihçi onun daha çok eski olduğunda tereddüt etmemiştir. Efsane hükmünü almış rivayete göre masonluk İskoçyada 1140 da KILIWINNING manastırını bina etmiş olanlar tarafından ithal olunmuştur. Kiliwinning masonları bu yüzden bir hayli müddet tarihçe kıdem iddia etmişler ve bu iddia İskoçya localarında bir nevi itizale meydan vermiştir(2).

Filvaki İskoçya masonluğunun hususiyetlerinden biri İskoçya grand loge'u teşekkül ettikten sonra da muntazam bir takım locaların bir hayli zaman ayrı ve müstakil olarak çalışmağa ve şubelere patent vermeğe devam etmiş olmalarıdır. Bir gün belki İskoçya masonluğunun tarihi hususiyetleri bahsına tekrar avdet ederim. İskoçya masonluğunun zihniyeti İngiltere Birleşik Grand Loge'undan hayli farklı gibidir. Bu gün burada bu masonluğun 18 ci asırdan evvelki tarihini çabuk geçerek mevcudiyetinin umumî hatlarını tesbit etmekle yetineceğim.

İskoçya Grand Loge'u 1736 senesinde teşkil edilmiştir. İngiltere Grand Loge'larının teşekkülü «uyku» haline düşmek üzere bulunan dört atelyenin eseri olduğu halde İskoçya Grand Loge'u tam faaliyet halinde bulunan müteaddit localar tarafından başarılmıştır. Bunu vücuda getirenler yüzden fazla idiler. 30 kasım 1736 tarihine tesadüf eden tesis gününde 33 loca fiilen Üstad Muhteremi ve

---

(1) Gould's'un Fran-masonluk tarihi, cild 3, sahife 200, 1951 basması. «Edimburg, 1 numaralı» loca 1599 da mevcut olduğunu vesi-

(2) Kiliwinning manastırı Cunningham Bayyi'lik idaresi içinde İrvig köyüne beş kilometre mesafede, İrlanda denizi yakınındadır. 1140 tarihinde Hugmorvil tarafından aziz Wing'e izafeten ve Tyrone tarikatına mensup İrlandalı keşişler için kurulmuştur. Bu manastırın haksız olduğunu iddia ettikleri rüçhanı inkâr maksadı ile diğer İskoçya localarının ileri sürdükleri sebepler arasında bir tanesi «küçük bir köyün tavan arasında» toplanan bir locanın Glaskov, Edimburg, v.s. gibi büyük ve ehemmiyetli şehirler localarına tekaddüm etmesi mümkün olamayacağı idi.

Nazırları tarafından temsil edilmekte idiler. Fakat Kiliwinning locası gayri kabili münakaşa tekaddüme dair iddialarında musir bulunuyordu. Edimburg locası ise zahirde tarihi sebeplerin kendi lehinde bulunmasına dayanarak bu noktada geri çekilmek istemediğinden 1745 de itizal vukua geldi. Kiliwinning locası İskoçya Grand Loge'undan çekilip (Kiliwinning) ana locası namını alarak bir çok atelyelere patente vermekte deva metti. Masonluk böylece inkisama uğramış olmakla beraber uhuvveti masoniye haleldar olmadı. Ana locaya mensup kardeşler İskoçya Grand Loge'u tarafından kabul edildiği gibi karşılığı da böyle oluyordu. Bir birini tenkid yalnız büyük localar arasında his ediliyor, masonluğun esasına son derece yabancı olan (idare) kelimesi etrafında geçiyordu. Bu kadar hakimane bir tarzı hareketin ta bizim günlere kadar devam etmiş olması ne çok temenniye değer bir şeydir.

İskoçya Grand Loge'una muvazi olarak altmış seneden fazla yaşadıktan sonra Kiliwinning ana locası 1808 tarihinde ona iltihak etti ve localarını da beraber getirdi(3). Barışmayı tes'id etmek için Kiliwinning locası tabiri caizse müsabaka dışında bırakıldı. İskoçya büyük locasına tabi locaların umumi levhasında bu loca sıfır numara ile başta gösterilmektedir. Arkadan Edimburg locası (Mariz Çapel) Melvoz sent Corc ve Aberden locaları gelmektedir(4).

İskoçya locaları kıt'avî Avrupaya bilhassa Fransaya dalbudak salmışlardır. İskoçya Grand Loge'u kütüphane muhafızı George Draffen'in bu yakınlarda bu mevzua dair hazırladığı eser cidden bir tetkik ve tetebbü mahsulüdür(5).

Müellif İskoçya Grand Loge'unun teessüs tarihinden beri sicillerinde yer almış bulunan bütün locaların tam bir listesini hazırlamış, bunların isbat edilmiş bulunsun veya ihtimalât dairesinde kalmış olsun menşelerini, şart tarihlerini, kordon ve önlüklerin renklerini ve toplantı yerlerini bir bir göster-

---

(3)1677 den 1808 ze kadar Kiliwinning locası tanınmış 45 locaya teşkil şartları vermiştir. Diğer bir kısım localar da ta zamanımıza kadar müstakil olarak yaşamakta devam ettiler. Bunların en ehemmiyetlisi (Melroz sent con) locası idi ki İskoçya Grand Loge'u ile 1891 de birleşti.

(4) Melroz Sainte Con tanınmış beş levhayı şart koymuştur. En sonuncusu Glaskov'da 28 haziran 1873 de verilmiştir.

(5) İskoçya masonluğunun vaziyeti 1736 - 1950

Şartlarını İskoçya Grand Loge'undan, Kiliwinning ana locasından, melroz locasından almış olan ana vatan iç ve dışındaki bütün localar, şartlarının tarihleri, toplantı yerleri, muhtelif numaralarının, kordonlarının renkleri.

miştir(6). Bu eser 18 ci asır Fransız masonluğu coğrafyasının karanlıkta kalmış bir parçasını aydınlatmıştır. Fransız arşivlerinde Kiliwinning ana locasına ait anlaşılmaz bir çok telmihler bulunduğu gibi İskoçya Grand Loge'una ait telmihler de anlaşılmaz haldedir. Fransız masonluğunun menşei İskoçyadan gelen zıt iki cereyan arasındaki bir çatışma sezilmektedir. Bahis konusu ettiğimiz şey Kiliwinning ana locası ile İskoçya Grand Loge'u arasındaki rekabettir. Ana locanın Fransada şubeler vücuda getirmiş olduğu sabit değildir. Halbuki Draffen'in levhalarından Fransada fransız lisanı ile faaliyette bulunan altı locanın İskoçya Grand Loge'u obediyansına tabi bulunduğunu öğrenmiş bulunuyoruz:

Monpelier - numarası ve unvanı kaybolan loca. 1755 aralık ayında kurulmuş, büyük ihtilâl zamanında 1792 de kapanmış olacaktır.

Namur (Belçika) - 9 Şubat 1770 de Union Parfaite adı ile kurulmuştur. 1780 de Ronne Amitié unvanı altında çalışıyordu. Şartı 8 ağustos 1777 de tasdik edilmiştir. 18 haziran 1808 de Fransa Grangoryan tarafından teşkil olunmuş, Belçika Grandoryasının obediyansına tabi olarak hâlâ faaliyettedir.

Aix en Provence - (La douce harmonie) adı ile 5 kasım 1787 de kurulmuştur. Büyük ihtilâlde kapanmış, İskoçya Grand Loge'u levhalarından 1816 da silinmiş, 1822 de tekrar açılmıştır. Ondan sonra izi bulunmuyor.

Rouen - (Ardente Amitié) locası 4 şubat 1788 de kurulmuştur.

Marsilya - (Les Amis Fidèles) Bu da 4 şubat 1788 de açılmıştır (7).

---

(6) İskoçya kabileleri gibi locaları da renkleri ile bir birinden ayrılırlar. İskoçya masonları, masonluk vazifedarlarını tefrik eden önlük, kordon, mümasil; biju gibi muhtelif tezyinatın, ince bir zevki selim ile yapılmış olduğunu işaret etmek gerektir. Gould yukarıda bahsedilen eser üçüncü cilt, sahife 166 - 206.

(7) Marsilya locası kelimesini René Verrière'in La Mêre Loge écosaise de France à l'orient de Marseille kitabının ışığı altında bir defa daha gözden geçirmek faideli olacaktır. İskoçya Grand Loge'u tarafından verilmiş bir şart hamili olan bir Fransız locasının Marsilyada çalıştığı artık münakaşa mevzuu olamaz. Meğer ki Draffen tarafından hiç ihtimal vermediğimiz bir yanlışlık yapılmış olsun. Halbuki Draffen ciddi bir tarihçidir. Ve doğrudan doğruya İskoçya menbalarından malûmat edinmek gibi bir faikiyeti de vardır. Vakıa Verrière bu noktada Edumburg arşivlerinin sakit olduğuna dair Draffen'in bir fikrini nakletmektedir. Muayyen bir noktaya mütedair hareket ve iddialar arasında ihdas tarihi, loca ismi hususunda mütemadi bir mübayenet görüyoruz. Bana kalırsa bu mübayenetler mevzuubahis vesikaların dikkatli ve iki lisan bakımından karşılaştırılmaları ve tetkik olunmaları sayesinde hal olunabilir.

Kopenhag (Le Petit Nombre). 30 Kasım 1753 de tescil edilmişse de menşei 2 ekim 1747 ye kadar uzamaktadır. Esas şart (Union) unvanı ile bir Alman eyalet locası tarafından verilmiştir.

Çok münakkah olan bu hülâsa ancak iş'arî bir kıymeti haizdir. Meslekin Fransadaki tarihine ait bilhassa karanlık kalmış bazı noktaları tenvire yardım edebileceğini masonluk tarihile uğraşanlara hatırlatırım. Yukarıki altı loca faaliyetlerini kendi meşriklerine hasretmemislerdir. O vaktin itiyadına göre her biri diğer atelye, loca veya şapitrlere tabi olmuşlardır. Meselâ biz Laval meşrikine (8) İskoçya Grand Loge'una tabi bir şapitr ihdas edildiğinin doğru olmadığını hüsnü niyetle iddia etmiştik. Halbuki bu şapitr Rouen meşrikindeki Ardente Amitié locasından sudur etmekte idi. Binaenaleyh mütavassıt şahsı vasıtasile niye İskoçya Grand Loge'una tabi bulunuyordu.

Zavahire bakılırsa bu hadise münferit değildir. Darfen belki mütemmim malûmat verebilecektir. Fakat şimdiden şunu diyebiliriz ki eldeki Fransız vesikalarının vakitli olarak gözden geçirilmesi İskoçya localarının Fransız masonluğunun inkişafı üzerindeki tesirlerini şüphesiz vuzuhla ortaya çıkaracaktır.

Ben kendimce Draffen'in Faitte ful friends tabirini Les Amis Fidèles sözü ile doğru tercüme ettiğime kaniim. Fakat ingilizce tabir fransızca aslının pek serbest bir tercümesi olabildiği gibi aksi de olabilir. İskoçya Grand Loge'undaki vesikalar yahut bibliotek nasyonalde bulunabilecek vesikalar görüldükten sonra bu kısım yeni ve tam bir tetkik mevzuu olmuştur.

(8) André Bouton ve Marius Lepage yukarıki eser.

SEÇME SÖZLER

Allaha imandan sonra amellerin afdalı insanlara muhabbettir.

Beşeriyetin intizamı, nezahet dâiresinde devamı, saadet ve kemâle nâiliyeti ancak ahlâk sâyesindedir.

Ahlâktan mahrum sahalarda fazilet güneşi doğmaz, saadet seyyareleri parlamaz, terakki menba'ları kaynamaz, meziyet çiçekleri açmaz, hakikî medeniyetten eser görülemez.

Semahat, beşerî alâkaları azaltmaktan ve nefsin temayüllerini ta'dil etmekten münba'is pek yüksek bir haslettir.

Senden südurunu halkın görüp bilmesini istemediğin şeyi tenha kalınca da kendi kendine yapma!

Derleyen: İ.M.A.

MASON ÂLEMİNDEN HABERLER

Yeni Yıl

Yeni yılın başlaması dolayısiyle Kolların Yönetim Kurulları yenilenmeğe ve yeni seçimler yapılmağa başlanılmıştır. İş başına gelecek üyelerimize başarılar diler ve bütün kardeşlerimiz hakkında yeni yılın hayırlı ve bereketli olmasını dileriz.

★

Yeni İki Kol

Derneğimize bağlı olarak Ankara'da yeniden iki kol daha açılmış, «Dikmen» ve «Barış» adlarını almıştır. Kendilerine başarılar diler, tebriklerimizi sunarız.

★

Dergi'miz beşinci yılına başlıyor

Türk Mason Dergisi bugünkü 17. sayısıyla beşinci yayın yılına girmiş bulunuyor. Gerek sayın üyelerimizden, gerek dış âlemdeki muhterem okuyucularımızdan görmekte olduğumuz rağbet ve teveccüh, hizmetimizde devamımız ve ilerilememiz için şükranlarla karşıladığımız bir mazhariyettir.

★

Yunanlıların Teessürü

Kapalı Çarşı yangını dolayısıyla acımıza katıldıklarını bildiren Yunan Masonlarına Derneğimiz tarafından teşekkür edilmiştir.

★

Kongre Mondial

1954 de Havana'da toplanan Birinci Grup Masonları, bir Kongre Mondial toplanmasına ve bu kongrenin 27 Ekim 1955 de yine Havana'da toplanması için 1955 şubatında, münasebette bulunulan muntazam mason birliklerine çağrı gönderilmesine karar vermiştir.

★

Guatemala Büyük Kolu

Guatemala şehrindeki Büyük Kol'un mason prensiplerine aykırı olarak siyasî hareketlerde bulunduğu anlaşıldığından, bağlı bulunduğu Guatemala Birin-

ci Grup Heyeti tarafından feshedilerek kapatılmıştır.

★

Amerika'da Masonluk

Aşağıdaki istatistik malûmatı «The Tableton» dergisinden, doğruluğunu temin etmeksizin, aynen alıyoruz:

— New Jersey eyâletinin en eski ve en tanınmış Gran-Loj'u 1786 yılında açılmış olup 278 locası ve 85.870 üyesi vardır.

— Vermont eyâletinin Gran-Loj'u 1794 te açılmıştır; 103 locası ve 17987 âzası mevcuttur.

— Washington Gran-Loj'u 1858 de açılmış olup 42.229 âzalı 266 locası vardır.

— Viscousin eyâleti Gran-Loj'una bağlı loca sayısı 312 den ve âzası 56.323 den aşağı değildir.

— Şili Gran-Loj'u 1862 de açılmıştır, 61 locası ve 5800 üyesi vardır. Bilindiği üzere Şili, 286 bin 322 mil kare mesahalı ve (1930 sayımına göre) 4.287.455 nüfuslu küçük bir memlekettir.

— 1824 de tesis edilmiş bulunan Venezuela Gran-Loj'unun 36 locası vardır.

— Rio de Janeiro Grand-Loj'una bağlı olarak 13 loca çalışmaktadır.

— Michigan Gran-Loj'u 1826 da açılmış olup 508 locası ve 123.454 üyesi vardır.

★

Mason Balosu

Her yıl verilen ve büyük sükseler yapan Türk Mason balosu hazırlıklarına başlanılmıştır. Bu yılki balonun daha mükemmel olmasına çalışılmaktadır.

★

Roma'da Mason Turistler

Bu yaz, turist olarak Roma'ya gidenler arasında muhtelif memleketlerden gelen masonlar bir arada gezip dolaşmak ve bir arada eğlenmek fırsatını bulmuş, çok güzel, çok faydalı vakit geçirmişlerdir. Aynı zamanda Roma mahfillerinde ilmî konferanslarda da bulunmak imkânını elde etmişlerdir. Roma'yı ziyaret edenler arasında bulunan sayın O. E. Seydi kardeşimiz dinlediği konferanslardan bir tanesinin metnini hediye olarak getirmiştir. Dergi'mizin fransızca kısmında gelecek sayıda yayınlıyacağız. Konferansiye Fransız mansonlarından sayın Antonio Coen'dir; kendisine teşekkürler ederiz.

Saba Melikesi Belkis

Yazan :
Gerard de Nerval

X

Tercüme eden :
Cemil İpekçi

(Bir Ramazan gecesi Beyazıtta bir kahvede dinlediği hikâyeyi anlatan muharrir, hikâyesine devam ediyor.)

«Cemiyeti hiç bir zaman aramadım ve tacidarlarım yüzünden ürkerim» diye Adoniram cevap verdi.

Tatlı edasile **Melike** «Acaba öyle korkunç mu görünüyorum?» deyince genç adam **Melike**'yi süzdü.

Gördüğü şeyler kendini tatmin edici değildi. **Melike** azamet ve haşmetinden sıyrılıp sabah kıyafetiyle tamam bir kadın olgunluğu içinde daha tehlikeli görünüyordu. Saçlarına bir uzun tül bağlamış, rüzgârın dalgalandırdığı beyaz şeffaf elbisesinden mermer göğüslerinin, narin bacaklarının görünüşü gençliği, tazeliği, hayranlığı, arzuyu davet ediyordu.

Bu genç çehre, bâkir tavır **Adoniram**'ın üzerinde yeni ve derin bir tesir bıraktı.

«Beni alakoymaktan ne faide? Acılarım, izdırabım bana yeter, sizden bana gelecek olan şey fazla bir mihnettir. Fikriniz hafif, lûtufkârlığınız geçicidir. Buna kapılanı daha ziyade ezersiniz. Çabuk unutursunuz. Allaha ısmarladık Melike!» diye acı acı söylendi.

Bu sözleri söyledikten sonra hüzünlü bakışını **Melike**'ye çevirdi.

Canlı ve âmirliğe alışkın **Melike, Adoniram**'ın ayrılmasını istemedi: «**Adoniram nankörlük etme!**» diye hitap etti.

Adoniram, lâfın altında kalmadı, «evet, dedi, hatırlamamak hata olur. Hayatımda ümitsizlik beni bir saat ziyaret etti. Bundan istifade ederek beni en büyük düşmanımın önünde ezdiniz.»

Melike, mahçup ve perişan «Ya demek işitti» diye mırıldandı ve «evet, dedi, hayatınızı tehlikede gördüm, siper olmak için yanınıza kaçmıştım.»

Böyle tehlikeli anda bu kadar fedakârlık, acaba, niçin?

Melike'nin saffeti kalbi, iyiliği nahak yere tahkir edilmiş olan, bu büyük adamın karşısında sızladı.

Adoniram devam ediyordu. «Süleyman bin Davuda gelince: onun düşünceleri, fikirleri bana vız gelir. Saltanat kıyafetine bürünmüş, parazit ırktan, hasut, mutabasbıs, riyakâr, köle ruhlu adam. İktidarım, kuvvetim, san'atım bu gibi fantazilerden uzaktır. Bana küfür eden etrafındakilere gelince, bunların vızlayan sinekler kadar kıymeti yoktur. Fakat, **Melike**'m, sizi bu insan sürüsünün içinden ayırmış ve çok yüksek ruhlu ümit etmiştim..

hiç bir şeyin yıpratmadığı taş kalbim acıdı yaralandı.

İnsanlardan artık nefret ediyorum, dudaklarda Absent ve balın birleştiği gibi, takdir ve takbihin bence artık kıymeti kalmadı.

Teşekkür mü edelim, özür mü dileyelım? Hayır! siz muvaffakiyeti alkışlıyorsunuz. Eğer mağlûp olsaydım ayağınızla alnımı çiğner geçerdiniz.»

— Hayır, bin defa hayır, diye, **Melike** haykırdı.

— «Öyle ise müsaade edin, meydana getirdiğim eseri yıkayım, parçalayım. Halkın nefret ve lânetlerile huzurunuza geleyim; eğer hakkımdaki düşünceniz ve teveccühünüz değişmemişse o zaman muvaffakiyetsizliğim hayatımın en şerefli günü olacaktır.»

Melike kendini zapt edemiyerek «haydi git yap!» diye bağırdı. **Adoniram** sevincini saklamıyarak haykırdı, ve alelâde işçi kıyafetile değil. mevkiinin, rütbesinin icabı ve bütün işçilerin başı olarak, belinde beyaz önlüğü, sırmalı kemeri, sağ kolunda çelikten bir yılan, göğsünün üstünde mahruti başlığından düşen iki genis band ve baş tacına kıymet ve ihtiyaç göstermeyen bir tavırla **Melike**'nin önünde durdu.

Bir an için **Melike** bu heybet ve asalet karşısında heyecanlandı, kendini topladı, ancak hürmetkâr tavır almaktan nefsine mani olamadı.

— «Gelin, oturun, sözlerim sizi igzab etse bile daha sâkin konuşalım. Zaferiniz benim için çok kıymetlidir, onu mahvetmeyiniz. Bu fedakârlığı yapılmış kabul ediyorum. Saadetim yok olabilir; pek âlâ biliyorsunuz: şöhret ve haysiyetim **Süleyman**'ınkile müşterektir.»

San'atkâr mühmel bir tavırla cevap verdi: «Evet kulağıma geldiğine göre: «**Saba Melikesi, Maob**'dan gelmiş, Çoban **Davud**'la maktul kumandan **Uriah**'ın karısı **Betsabe**'dan doğan **Süleyman**'la kıymetli bir izdivaç..... elbette Hemiarit'lerin kutsi kanını kuvvetlendirecektir.»

Melike kızardı ve o sırada yanına gelen süt annesi **Sarahi** de bu sözleri işitmişti.

— Bu birleşmeyi Üstad **Adoniram** tasvip etmiyor değilmi? diye **Melike** sordu.

— Bilâkis. Şayet tasvip etmeseydim **Süleyman**'ı tahtından indirirdiniz, ve bana yaptığınız muameleye o da maruz kalırdı.

— Bunu nereden çıkardınız?

— Siz kendinizi onun fevkinde his ediyorsunuz, onu küçük düşürdünüz. O sizi hiç bir zaman af etmiyecektir. Kin aşk doğurmaz.

— Bu ne cür'et?

— İnsan yalnız sevdiğinden korkar.

Melike derin düşünceye daldı; şimdiye kadar **Süleyman**'la görüşmelerini, münakaşalarını hafiflikle kabul etmişti; **Sarahil**'in sözlerine ehemmiyet vermemişti; fakat şimdi işin ciddi tutulması icap ettiğini idrak ediyordu.

— **Melike!** ben insanlardan hoşlanmam, fakat onları iyi tanırım, uzun seneler onları tecrübe ettim. O bir kuzu postuna bürünmüş, ağzına Rühban tarafından vurulmuş gemini kemiren bir kaplandır. Şimdiye kadar yanlız kardeşi **Adonias**'ı öldürttü. Zaten başka akrabası da yok.

Uzun uzun **Adoniram**'ı süzen **Sarahil** ateşe yağ döker gibi söze karışarak, «Üstad **Adoniram** galiba Sultanı kıskanıyor» dedi.

— «Madam eğer **Süleyman** benden daha âli bir nesilden olsaydı, belki onu kıskanırdım»

Sarahil bu sözleri hayretle dinledi ve **Melike**'nin arkasına geçerek **Adoniram'a** remzî bir işaret yaptı,

Adoniram işareti anlamadı, fakat titredi.

Kelimeler üzerinde durarak, «**Melike,** dedi, ithamların sizi alâkadar etmedi, şüphelerimi kuvvetlendirdi, bundan böyle fikrinizde yeri olmayan bu hükümdar aleyhinde bir şey söylemiyeceğim; buluşmamızdan evvel onu sevdiğinizi zan ediyordunuz»

Sarahil uzaklaştı. **Melike** mahçup, başını çevirdi. «Bu muhavereye son verelim, **Melikem.** Ağzınızdan çıkacak tek kelime benim için hayat veya ölümdür; susunuz! beni tereddütte bıraktınız! artık cesaretim kırıldı, titriyorum. Bu fedakârlığa katlanmalıyım, bu hüsün, bu gençlik ve güzellik sizde tecessüm ederken ben neyim? ümit etmediğim bir saadete erişecek bile olsam nefesinizi tutun ve beni öldürebilecek kelimeyi söylemeyin. Bu zaif kalb hiç bir zaman çarpmadı ve ilk ızdırap onu parçalıyor, öleceğim sanıyorum.»

Melike daha iyi halde değildi, göz ucu ile baktığı **Adoniram,** bu kuvvetli, cesur, azametli adam soluk, muti, kuvvetsiz sanki ölüm karşısında duruyordu. Muzaffer, mes'ut titreyerek dünyayı unuttu ve «Melikeler Melikesi, heyhat, ben de hiç kimseyi sevmedim» diye mırıldandı.

Rüya gibi gelen bu mırıltıdan uyanmamak için **Adoniram** susuyordu. **Sarahil** yaklaşıyordu. Sükûtundan mâna çıkmasın diye bir şey söylemek mecburiyetinde kalan **Adoniram** havada dolaşan ve başı üstünde dönen (Huppe) kuşundan bahsederek: «bu kuşun tüyleri harikulâde güzel ve parlak çoktan beri mi sizdedir?» diye sordu. Bu suale, gözünü san'atkârdan ayırmıyarak **Sarahil** cevap verdi.

— «Cinlerin havaya hükmettikleri zamanda yetişen neslin sonuncusudur; ne şekilde bu güne kadar kaldığı bilinmiyor. İnsan hatırasında daha eski zamanlardanberi (Huppe) Hemiarites prenslerinin emirlerine mutidirler; **Melike,** onun vasıtasile canı istediği zaman diğer kuşları çağırır.»

Bu anlatılanlar **Adoniram**'ın üzerinde garip bir heyecan uyandırdı ve **Melike**'ye daha memnuniyet ve sevinçle bakmaya başladı.

— «Bu kuş çok kaprislidir, **Süleyman** bu kadar uğraştığı, okşadığı, şeker verdiği halde kus tek bir defa bile koluna konmamıştır.»

Melike'nin bu sözleri **Adoniram**'ı düsündürdü, birden ani bir fikirler kalktı. **Sarahil, Adoniram'ın** hareketlerini canla takip ediyordu.

Adoniram ayakta (Huppe)yi ismile çağırdı, bir dalda olan kus yan gözle **Adoniram**'ı süzüyordu. Bir adim ilerledi ve havada esrarlı (T) harfini çizince kus havalandı başı üstünde dolaştı ve itaatli bir tavırla **Adoniram**'ın uzattığı elin üzerine kondu.

«Süphelerim doğru imis, mucize oldu» diye, **Sarahil** seslendi.

— «Ecdadımın aziz, mukaddes ruhları, ey babam Tubal-Kâin, beni aldatmadınız! Belkis ey ziyanın ruhu, hemsirem, eşim, sizi buldum. Yer yüzünde siz ve ben âtesten cinlerin kanatlı elçisine hükmedebiliriz. Bizde aynı nesildeniz.

Sarahil hemen cevap verdi: «Evet, Kois sülâlesinden Tûbal-Kâin'in torunusunuz Melikem! Avcı Nemrut'un kardesi (Hemiarites sülâlesinin ecdadı) Saba neslindensiniz! Sülâlenizin sırrı çamurdan yapılmış SEM'in evlâtlarınca bilinmemelidir.»

Melike dedi ki:

— «O halde efendimin huzurunda hürmetle eğileyim, ve elini **Adoniram**'a vererek «mademki kaderin hükmü **Adoniram**'dan başkasını sevmeme izin vermiyor.»

Adoniram, Melike'nin dizlerine kapanarak «Ben yalnız sizin kalbinizi istiyorum; sizi ilk gördüğüm anda esiriniz, köleniz oldum» diye haykırdı.

Sarahil daha uzun sürecek bu muhavereyi durdurarak bu gece ay doğarken, çadırların bulunduğu ağaçlığa gelmesini kuvvetli olan **Süleyman**'dan kendisini muhafaza etmesini **Adoniram**'a söyledi. Sonra **Melike**'ye dönerek: «Bu akşam için **Süleyman**'a söz verdiniz. Baş Rahibi gönderin, bu gecenin uğurlu olmadığını söylesin, yarın da başka bir mazeret icat ederiz, ve, ne yapıp haşin, kindar ve çok kuvvetli adamın elinden kaçma çarelerini arayalım. Surların üzeri asker doldu, güneş ortalığı aydınlattı. **Süleyman**'ın hafiyeleri şimdi bizi görürler, ayrılalım, dağılalım!» dedi.

Mabedin avlusunda **Süleyman** Baş Rahiple konuşuyordu. Rahip **Sadok** teessürle hükümdara hitap ediyordu:

— Gelin ortada olmadıkça düğün olamaz; böyle olunca benden niçin müsaade istiyorsunuz?

— Muhterem **Sadok**, ben de bu teehhürden sizin kadar müteessir oluyorum. Fakat sabır etmeye çalışıyorum.

Sıska elleriyle sakalını sıvazlıyarak: «Çok şükür, dedi, ben aşık değilim» diye **Sadok** cevap verdi.

— Onun için sakin olmanız daha muvafıktır.

— Fakat biraz fazla. Dört gündenberi bütün merasim hazır. Askerler, rühban ayakta. Son dakikada yabancı bir kadının kaprisile her şey kalıyor, duruyor. Her gün yeni bir mazeret. Bu kadın adeta bizimle alay ediyor.

Baş Rahibi en çok sinirlendiren kızdıran mesele her gün en muhteşem kıyafetlerini giydiği halde **Saba Melikesine** ve tabaasına bunları gösterip caka satmadan, İsrail merasiminin şaşaasile gözlerini kamaştırmadan soyunmak ve ertesi günü tekrar giyinmekti. Bunun için dehlizde Süleymanın huzurunda aşağı yukarı sinirli sinirli muhteşem kisvesiyle dolaşıyordu.

Bu elbise mukaddesti. Sözde tanrı tarafından **Musa Bin Amram**'a tarif edilmişti ve ancak hizmette bulunan rahiplerin buna dokunması caizdi. Altı rahip iki saatte baş rahibi giydirebiliyorlardı. Yapılmasını istemediği bu birleşmenin dört gündür yorgunluğunu da çekiyordu.

Sadok, Süleyman'ın **Saba Melikesi** ile evlenmesini kendisi ve beni İsrail için iyi görmüyordu. **Saba Melikesi**nin rahipleri çok bilgili; Melike ise her şeyin içini iyi bilen hükümdarların bilgilerinden, fazla malûmatlı ve zeki idi. Bunun istikbal için tehlikeli olacağından ve dine dayanan bir hükümet için çok zararlı olacağını ve **Süleyman**'ın rühbana olan itimadının Melike tesirile yok olacağından korkuyordu. Bu güne kadar **Süleyman**'ı nüfuzu altında tutabilmişti. Fakat Yemenden gelen bir genç kızla bir vahşi kuş hepsini yıkabilirdi.

Sihirbazlıkla itham etse, bunun kuvvetini kabul etmek icap edecekti. Bu kuvveti bugüne kadar inkâr etmişti. **Sadok**'u düşündüren bir başka şey daha vardı, o da **Adoniram**'ın işçi tabakası üstündeki muazzam nüfuzu idi. Bundan hem **Süleyman** hem de kendisi için endişe ediyordu.

Şimdiye kadar (Adonaï)a yapılacak mabedin azametli ve muhteşem olması bütün şarkın teveccüh ve bilvesile hediyelerini Kudüs'e çekmek için **Adoniram**'ın gönderilmesine mani olmuştu, fakat **Süleyman** nezdinde daima **Adoniram** hakkında müteyakkız bir tavır alıyor ve mabedin bitmesini bekliyordu.

Fakat bir kaç gündenberi vaziyet vahimleşmişti. Beklenilmedik zaferinden sonra **Adoniram** ortadan kaybolmuş ve saray erkânını hayrette bırakmıştı.

Bu meseleden de **Süleyman, Sadok**'a bahsetmemişti. Böylece kendine ihtiyaç kalmayan **Sadok** bin bir iş icad ederek parlak sözlerle kendini lüzumlu göstermeye çalışıyordu.

— Çok güzel konuşuyorsunuz, ancak bunlarla iş bitmez, lâfla vakit geçiren hükümdarları felâket bekler. Buraya bunları dinlemek için gelmedim. Şimdi buraya üç adam gelecek, görüşmemizin gizli kalması için burasını intihap ettim, maksatlarını biliyorum, kendilerini dinleyeceğim.

— Kıralların bilmediği şeyleri isiten ve bilenler! Onlardan çok şey öğrenilebilinir.

Biraz sonra üç işçi iç dehlize alındı, hemen **Süleyman**'ın ayaklarına kapandılar. Tavırları ve gözleri ürkekti.

— Dudaklarınızdan, dikkat edin, yalnız doğru söz çıksın! En gizli düşünceleriniz bile bence malûmdur. Sen **Phanor** duvarcı amelesisin, **Adoniram**'ın düşmanısın. Madencilerin üstünlüğünü çekemiyorsun. Üstadın eserini mahvetmek için fırındaki tuğlalara yanan taşlar karıştırdın.

Sen **Amran**, doğramacıların kalfasısın; tunç levhanın temelini çürütmek için direkleri ateşe soktun.

Sen **Methousael**, Ruben kabilesinden bir madencisin, **Gomorr** gölü sahilinden topladığın yanıcı maddeleri kaynayan mayi kazanına karıştırdın. Her üçünüz de boşuna Üstad derecesine yükselmeye ve ücret istemeye teşebbüs ettiniz, en gizli emellerinize kadar nüfuz edebiliyorum.

— Haşmetli Kıral! Bu **Adoniram**ın iftirasıdır, diye korku içinde **Phanor** yalvarmaya başladı.

— **Adoniram** kurduğunuz komplodan bihaberdir, bunu Adonaï'nin lûtfuyla yalnız ben biliyorum.

Bu sözler üzerine **Sadok**'un taaccüple bakışı **Süleyman**'a Baş Rahibinin **Adonaï**'nin lûtufkârlığına pek te itimadı olmadığını anlattı.

— Boş yere hakikati gizlemeye çalışıyorsunuz. Bana söyliyecekleriniz malûmumdur. Sadakatinizi tecrübe ediyorum. İlk önce **Amram** konuşsun.

Arkadaşları kadar korku içinde olan **Amram** söze başladı, bütün atelyeleri sıkı teftiş ettim, her yeri aradım **Adoniram** ortada yok, dedi.

Phanor anlattı: Ben Absalon bin Davud'un kabrine saklanmıştım; gecenin ileri saatlerinde Yemenli kıyafetinde birinin Saba Melikesinin çadırına doğru gittiğini gördüm; yaklaşınca **Adoniram**'ı tanıdım. Beni gördüğü için fazla takip edemedim.»

Sıra **Methousael**'e gelmişti: «Haşmetli hükümdar, her gizli şey sizce malûmdur, ifşa edeceğim sır belki de hayatıma mal olabilir. Başkalarının da işitip ölmelerini istemem yalnız kalalım» dedi.

Madenci hükümdarla yalnız kalınca (Asanızı üzerime uzatınız da ölümden kurtulayım) dedi.

Süleyman elini uzatarak,« İyi niyetin seni muhafaza ediyor. Korkma, anlat» dedi.

— Yüzümü bir kaftanla örterek boyandım ve Melikenin harem ağaları arasına karışarak Melikenin cadırına kadar sokuldum. **Adoniram** Melikenin yanına girdi. Şafak sökmesine bir saat kalıncaya kadar kaldım, yakalanmamak için ayrıldım. Konuşulanların çoğunu işittim.

Adoniram hâlâ Melikenin çadırında idi.»

Süleyman'ın bu sözler üzerine hiddetlendiğini anlayan madenci: «Emrinize itaat ettim. Başka bir şey söylememe müsaade etmeyin.» de? di.

— Emrediyorum devam et! diye Süleyman bağırdı.

— Şerefiniz bizim için en kıymetli bir şeydir, öleyim, fakat hükümdarım, bir kaç yabancının oyuncağı olmasın. Saba Melikesinin Baş Rahibi, süt annesi ve iki nedimesi **Adoniram**'la Melikenin aşklarının mahremidirler. **Adoniram** göründüğü gibi tabii bir insan değildir. O da Melike gibi fevkalbeşer bir kuvvete maliktir. Melike havadaki mahlûkata hükmettiği gibi **Adoniram** da ateşe hükmediyor. Bununla beraber her ikisi de bilmediğimiz ve cinlere hüküm eden bir kuvvete sahip bulunan sizden korkmaktadırlar.

Sarahil bir yüzükteki kuvvetten bahsetti ve bunu elinden cıkardığı için Melikeyi tahtiye etti. Muhaverelerinin sonunu işitemedim, seslerini alçaltmıslardı. Biraz sonra **Sarahil**, Baş Rahip, ve nedimeler **Adoniram**'ın önünde hürmetle diz bükerek cadırdan cıkarak **Melike** ile **Adoniram**'ı yalnız bıraktılar.

Hilâf bir tek kelime söylemedim, beni af edeceğinizi ümit ve niyaz ederim.»

— Hükümdarların kararlarını bilmek cür'etkârlıktır. Kararım ne olursa olsun haklı ve adilâne olacaktır. Bu da arkadaşları gibi bir hücreye kapatılsın ve kimse ile görüşmesin.»

Süleyman'ın dilsiz köleleri **Méthousael**'i götürürlerken Baş Rahip **Sadok**'ın hayretini tarif etmek kabil değildi.

— «Pek muhterem **Sadok**, tedbirleriniz faide vermedi, dularımız, kurbanlarımız **Adonaï** nezdinde müstecap olmadı, biz hizmetkârlarını tenvir lûtfunda bulunmadı. Düşmanlarımın hazırladıkları suikasdı kendi kuvvet ve bilgimle öğrendim. Onların ilâhları kendilerini himaye ediyor, halbuki benimkisi ise yalnız bırakıyor» diye **Süleyman** teessürle söylendi.

— Siz bir yabancı kadınla birleşmek arzusu ile **Adonaï**'ı ihmal ediyorsunuz. Kalp ve ruhunuzdan bu nahak arzuyu çıkarınız, rakipleriniz sizden aman dileyecekler. Fakat bulunamayan, hiç görünmeyen **Adoniram**'la misafirperverliğinizin himayesine sığınan Melikeyi nasıl yakalamalı?

Bir kadından intikam almak **Süleyman**'ın haşmetine yakışmaz. Fakat cürüm seriki biraz sonra huzurumuza gelecek. Sabahleyin bizden müsaade rica etti. Burada kabul edeceğim.

Adonaï sizi himaye etsin hükümdarım! Bu adam bu madedden çıkmamalı.

Endişesiz buraya geliyorsa müdafileri yakınındadır. Acele etmemeli, su üç işçi onun en büyük düşmanlarıdır.

İhtiras, hased onların gözlerini karartmıstır. Melikeye gelince ona iftira ettiklerine kaniim. **Sadok**, onu seviyorum ve bu üç serserinin sözlerine inanarak Melikeden şüphe edemem. Halk arasındaki büyük nüfuzundan endise ederek bu esrarengiz adamı takip ettirdim. Melikeyle buluşmadığını mı zan ediyorsunuz?»

«Yok, Melikenin onunla hususi görüştüğünü kabul ediyorum. Melike san'ata aşıktır ve şöhret harisidir. Memleketinde büyük eserler yapması için belki de onu istihdam

La maçonnerie est-elle, comme on se plait à le dire une organisation secrète ?

Version de l'article de Mim Kemal Öke, paru dans notre Numéro 15

Traduit par **A. Z.**

Ceux qui considèrent la Maçonnerie comme une institution dominant le monde, un pouvoir mondial plânant au-dessus des Etats, professant une foi supérieure aux préceptes religieux, se présentent toujours devant nous avec une assertion pareille.

En réalité, la Maçonnerie n'est pas un institution secrète, mais une institution fermée.

Jamais, et surtout après l'établissement du régime démocratique mondial venu après les époques critiques, il n'a été nécessaire pour elle d'avoir le caractère d'une organisation secrète.

La Franc-Maçonnerie est une formation dont le but, l'équipement et le statut ne sont ignorés de personne. Son objet est l'étude des relations entre Dieu, l'homme et l'univers. C'est pourquoi, les problèmes sociaux et moraux constituent le vaste domaine dont elle s'occupe.

Afin d'être utile plutôt que secrète, rien de plus naturel pour une institution poursuivant les problèmes qui intéressent la société et l'humanité, que l'exposition de son idéal.

Les jeunes qui rejoignent nos rangs avec la certitude d'entrer dans une société secrète se rendent bientôt à l'évidence et constatent que la particularité de la méthode et le système de travail de cette association est plutôt la coséquence d'une tradition ancienne.

Les signes qui servent à ses

---

etmek ister. Belki de Melike bize tabidir. Bundan kurtulmak için **Adoniram**'ın kuvvetinden istifade ederek bir ordu toplamayı düşünmüştür.

Aşk hikâyesine gelince, ona inanmam, Melike'nin bana sözü vardı. Bununla beraber saydıklarının birini bile hatıra getirmek **Adoniram**'ın tehlikeli bir adam olduğuna süphe bırakmaz. Düşünüp tedbir alacağım.»

Bu sözlerin altında aczini gören, nüfuzunun eksildiğini anlayan **Sadok** teessürünü ihzar ederken **Süleyman**'ın dilsiz muhafızları kapıdan girdiler, arkalarından kendisine altı işçinin refakat ettiği **Adoniram** göründü. Arkadaşlarına yavaş sesle bir kaç söz söyledi, onlar geri döndü ve **Adoniram** metin adımlarla ilerledi.....

membres pour se reconnaître, les objets contribuant à l'interprêtation d'une idée, les symboles, source d'inspiration au service du développement de l'intelligence individuelle et la capacité intellectuelle, sont des éléments qui assurent à cette institution sa résistance à travers les âges. Dans la Maçonnerie chaque geste, chaque mouvement, chaque signe est une initiation, et partant, la cause d'un hermétisme ésotérique, qui a son rôle dans la suggestion de l'idéal maçonnique.

Les Maçons du XVIIme siècle ont travaillé de préférence en secret pour se soustraire aux exactions de cette époque de persécution et de tyrannie. Mais dans un régime humanitaire, la Maçonnerie n'a plus besoin de garder sa figure d'organisation secrète. C'est pour cela que, personnellement, je ne vois plus aucun inconvénient pour un Maçon de se faire connaître en public. Toutefois, il faut que le Maçon se fasse connaître surtout par sa conduite exemplaire. Eveiller la curiosité autour de son titre dans son entourage, s'en valoir au profit de son intérêt personnel sont des actes incompatibles avec l'esprit maçonnique. La Maçon sait se taire quand le cas l'exige, car le devoir le plus important pour un Maçon c'est de savoir se taire là où il le faut et agir quand il sent la nécessité d'intervenir.

La Maçonnerie est, sans contredit, une société de «Mystère» C'est pour cela qu'elle a préféré un système de travail tout particulier afin d'inculquer l'idée de fraternisation, et de perfectionner ainsi l'humanité en assurant son relèvement. Une telle forme de travail possède naturellement des secrets qui lui sont propres. C'est encore pour cela que la Maçonnerie est une réunion de personnes qui se font confiance et croient au même idéal. On pourrait dire que, la pensée de réaliser un propos tel que l'idéal humain et le désir de travailler dans cette voie n'étant pas absurde, une méthode de travail répondant à un besoin moral et culturel dans une institution léguée à nos jours par l'antiquité ne devrait avoir aucune raison de rester cachée.

Toutefois, il faut convenir que, détruire une organisation séculaire pour la remplacer par une autre qui serait aussi durable, en jeter toutes les traditions, les légendes et les symboles pour entre-prendre la création d'une association nouvelle de telle ou telle autre nature, c'est-à-dire l'idée d'instituer une nouvelle Maçonnerie réformée serait non seulement une utopie mais encore un grand danger.

Quelle est l'association qui a

vécu, à travers les siècles, attachant ses adhérents entre eux avec une telle discipline de travail solidaire et harmonieux? Point n'est besoin de chercher dans d'autres éléments le secret de la cohésion solide des Frères réunis autour d'un idéal malgré des secousses sans nombre. On ne pourrait absolument nier que la poursuite du même idéal, avec le même rituel et selon un même système de travail a joué un grand rôle dans la pérennité de l'Institution. Ce système, cet ancien système de travail séculaire a assuré l'existence de la Maçonnerie. Le jour où elle suivrait une nouvelle idéologie, un nouveau système, la Maçonnerie perdrait son entité, son influence; elle doit toujours rester fidèle à ses principes et aux résultantes de ses principes.

Nous savons que la Maçonnerie moderne date de 1723 et nous sommes convaincus que pour pouvoir garder son caractère, il est nécessaire de la conformer aux conceptions modernes. Pourtant, le changement à considérer dans la réforme et la réorganisation de l'ancien se réduit uniquement à la mise à jour de sa laïcité.

Le dogmatisme qui crée une crise et secoue de ses fondements l'Institution Maçonnique mondiale alors même qu'elle se trouve devant la nécessité indispensable d'une union serrée, constitue l'élément le plus important de la continuation d'un différent qui assume un aspect de problème capital, né de l'insistance de certaines Obédiences à défendre les principes dogmatiques.

L'abandon de cette mentalité opiniâtre jouerait un grand rôle dans la cause de la réalisation d'une Maçonnerie Universellement Unie. A ce point de vue, ce problème étroitement lié à la cause de la démocratie et à la liberté de conscience réclame un sacrifice et un désistement qui guiderait la Maçonnerie mondiale vers une entente logique.

Il prime avant tout de voir d'abord dans l'Institution Maçonnique l'effet visé par la démocratie appelée à être le facteur initial de la paix mondiale.

L'idéal suprême de la Maçonnerie réside dans la doctrine de l'Humanisme. Nous y voyons avec raison la base morale et sociale de l'individualisme moderne. Nous ne pourrions donc nier que, la Maçonnerie étant une organisation individualiste, une évolution qui formerait un type nouveau dans le domaine de la mentalité individuelle s'impose d'elle-même.

Dans ces conditions, l'évolution spirituelle et morale à opérer au sein de la Maçonnerie du Moyen Age ne pourrait concerner que le champ humanitaire et démocratique, ce qui est

justement l'objectif essentiel de la Maçonnerie moderne.

Les Maçons ont pour tâche l'éducation des gens. Considérer cet objectif national ou religieux, sous l'angle du chauvinisme et du catéchisme est incompatible avec l'idéologie de cette noble organisation. Quand l'idéologie théorique présente cet aspect, il est incontestable que la réalisation des causes nationales, aussi bien que religieuses et humanitaires tombent en danger.

Benès dit que la démocratie n'est pas simplement un régime politique caractérisé par des institutions purement démagogiques; la démocratie doit être en même temps considérée comme une philosophie de la vie et du monde; la philosophie de la vie et du monde est une démocratie morale et sociale plus solide. C'est sous cet angle du prisme que nous envisageons la relation de la Maçonnerie avec la démocratie. Le côté politique de la démocratie ne nous intéresse pas directement. L'Ethique de la démocratie s'appuie sur les forces morales et intellectuelles plutôt que sur celles matérielles.

L'idéal maçonnique visant une maturité morale et humaine, en même temps qu'une liberté largement tolérante, la morale et la religion sont pour nous, comme pour toute autre communauté, un force morale et intellectuelle. La démocratie n'est autre qu'un système politique, social et moral suivant la liberté de la pensée et l'idée de tolérance. On pourrait en conclure que les deux en font un.

La question de l'application de ces principes n'a pu être résolue à travers les siècles par la société humaine. Et pourtant la Maçonnerie se flatte d'avoir réussi à les établir dans son sein. La solution de ce problème que l'humanité citera comme une thèse fondamentale de son histoire dépendra de l'établissement d'un équilibre et d'une harmonie entre l'individu et la société et de l'application des principes fondamentaux maçonniques. Le succès durable et éternel de la solution d'un tel problème soumis généralement à l'intelligence et à la logique ne pourrait être que l'oeuvre d'une lutte constante dans cette voie.

Tandis que nous laissons au second plan ou plutôt nous négligeons en quelque sorte la cause qui forme notre idéalisme réel. Nous devons chercher dans la lutte non pas le triomphe de nos désirs et de notre instinct égoïste mais celui de l'idéal humain. Ce triomphe dépend du résultat d'un combat acharné entre l'instinct égoïste et l'instinct social. Ce n'est qu'alors qu'il sera possible d'établir un rapport harmonieux et équilibré entre l'individu et le société.

GOETHE COMME FRANC-MAÇON

Son importance pour l'art royal

Condense de l'ouvrage
du H. C. Freiesleben

Par **L. E. Franco**

Le Franc-Maçonnerie allemande compte parmi les siens un grand nombre d'hommes célèbres des 18me et 19me siècles.

Un des plus grands est Goethe.

Pendant une grande partie de sa vie - plus de 50 ans - il a appartenu à une Loge. Contrairement à d'autres illustres personnages, il ne s'est pas contenté de montrer un intérêt passager pour la Maçonnerie, mais son activité maçonnique n'a jamais cessé, même pendant certaines périodes, où il ne pouvait fréquenter les Loges. Dans ces moments aussi il a contribué aux travaux avec des poèmes, discours et autres écrits.

Il est impossible de juger quelle a été l'influence de la Maçonnerie sur les oeuvres d'un génie si universel comme Goethe, mais lui-même ayant toujours ouvertement déclaré être un Fr.-Maçon, on peut présumer que les idées maçonniques ont eu sur lui une influence bienfaisante, de même que nous pouvons affirmer que ses oeuvres ont apporté à la Maçonnerie une contribution très précieuse.

Goethe fut initié le 23 Janvier 1780 à la Loge AMALIA de Weimar. Il offrit les gants blancs de dame qu'il reçut à cette occasion à Madame DE STEIN et dans une lettre qu'il adressa à l'absente il écrivit: «Un cadeau, en apparence insignifiant, vous attend quand vous reviendrez. Mais il a ceci de particulier que je ne peux l'offrir qu'une seule fois dans ma vie à une femme.»

Un an après son initiation il fut promu Compagnon et neuf mois plus tard Maître, en même temps que le Duc CHARLES AUGUSTE.

Suivit un temps de décadence dans les Loges en général, et en 1782 la Loge AMALIA ferma ses portes. Néanmoins les impressions que Goethe eut de

l'activité maçonnique devaient être très profondes, car c'est après 1785 qu'il écrivit «Les années d'apprentissage de Wilhelm Meister», où il essaie de s'expliquer ses impressions. Mais les imperfections qu'il avait rencontrées dans les LL. ne manquèrent pas de laisser des traces. A la même époque il écrivit aussi «Le Grand Kophta», une satyre politique en somme, mais il en profite pour critiques les abus qui se révélèrent dans certaines organisations dérivant de la Maçonnerie ou semblables à elle.

Le Directeur de Théâtre Friedrich Ludwig Schröder de Hamburg entreprit une réformation des Loges. Pendant ses travaux pour la création d'un nouveau Rituel et Catéchisme; il entra en relations avec Weimar, mais pas avec Goethe. C'est à Herder, également un grand de la littérature allemande et un Maçon depuis 1766, qu'il s'adressa.

Cette réformation fit des progrès. Beaucoup de Loges rouvrirent leur portes, de nouvelles se formèrent. Goethe fut chargé par le Duc Charles Auguste de donner son avis sur la reprise de l'activité maçonnique. Son avis fut absolument contraire, ce qui laisse croire que l'impression qu'il avait gardée des défauts était très profonde. Il semble que Goethe n'avait pas encore compris l'esprit de réforme qui avait pénétré dans les Loges. Plus tard pourtant il poursuivit très activement les formalités pour la réouverture de la Loge AMALIA et plus il eut saisi le nouvel esprit qui maintenant régnait dans les Loges, plus il s'en enthousiasma. Ceci est prouvé par les poèmes qu'il composa pour sa Loge après la réouverture, par les discours qu'il écrivit et par son intérêt pour les événements maçonniques.

C'est à partir de cette deuxième époque que Goethe témoigna un plus grand intérêt à la Loge et son attachement à la Maçonnerie.

En 1810 on voulut l'élire Vénérable de sa Loge, mais il refusa à cause de ses nombreuses occupations. Les travaux auxquels il s'était attelé l'absorbaient à tel point que - Maçon discipliné - il demanda une dispense pour s'absenter des tenues, mais il ne manquait pas d'assister à tous les événements importants. Un chef d'ouvre est par exemple le discours funéraire Maçonnique qu'il écrivit et tint à l'occasion d'un autre grand poète allemand, WIELAND, entré dans la Maçonnerie à un âge très avancé. C'est aussi sous ses auspices que son fils Auguste fut initié le 5 Décembre 1806.

Un trait typique de Goethe:

il attachait une grande importance à la solennité des tenues en Loge d'une part et à la gaieté dans les réunions entre Maçons d'autre part. Aussi tous ses chants de Loge ont une note aimable et joyeuse.

Le 23 Juin 1830 on fêta son 50me jubilé maçonnique et il remercia par un merveilleux poème, où il exprime tous ses sentiments pour l'Ordre.

On considère que la vie maçonnique de Goethe est liée à l'histoire des erreurs de la Maçonnerie. Il n'y a pas de doute que ces erreurs l'ont impressionné, mais d'autre part il faut constater que Goethe a été un vrai Maçon durant toute sa vie, même là où il semble se contredire, même là où ses relations extérieures avec la Maçonnerie semblent moins intimes. Goethe était Maçon de toute son âme et de tout son être. Ceci se reflète dans son développement et dans ses oeuvres. C'est dans son universalité que l'on peut comprendre Goethe comme Fran-Maçon. Sa philosophie s'accorde parfaitement avec les enseignements maçonniques. Son activité dans tous les arts, ses études scientifiques, son sens pour la bienfaisance et l'entre-aide, ses sentiments familiaux, son intérêt pour la culture physique en même temps que la culture intellectuelle (chose considérée dérisoire à l'époque), sont des qualités qui le prédestinent à être Maçon.

Wieland le décrit ainsi dans un poême:

Jamais dans la création de Dieu
Le fils d'un homme s'est présenté à nous comme lui,
Qui réunit en soi toute la bonté et toute la puissance.
Un or si pur, tout plein de profonde valeur,
Exempt d'impuretés étrangères.

Et Napoléon, quand Goethe lui fut présenté s'exclama: «Voilà un homme.»

L'intérêt de Goethe pour tout ce qui concerne la vie l'amenait à ne pas exprimer des pensées déterminées, ni à professer tel idéal ou tel but précis. C'est ainsi que dans ses oeuvres on croit pouvoir discerner des contradictions, mais des hommes exceptionnels ne peuvent être jugés d'après les normes habituelles, car pour eux il y a des mesures qui leur sont propres.

Pour juger Goethe, il ne faut pas vouloir chercher la perfection. Il faut le voir comme un homme avec ses semblants de contradictions, mais d'une souveraineté qui le place au dessus de toutes les choses de ce monde. Vu ainsi, les semblants de traits contradictoires ne peuvent dé-

truire l'harmonie de sa personalité.

Toutes les pensées humanitaires et tolérantes s'expriment dans ses oeuvres et il leur a donné une forme. Si nous rencontrons tant d'idées maçonniques dans ses écrits, il ne faut pas croire qu'elles sont simplement l'expression de ce qu'il a appris dans la Loge. Ces pensées découlent de sa noble et vraie conception de l'humanité, mais elles ont été confirmées et consolidées par l'enseignement maçonniques.

Plusieures oeuvres de Goethe ont un caractère purement maçonnique, malgré que son oeuvre en général, a été une source d'idées et d'enseignements maçonniques et sa vie un modèle pour les adeptes de l'Art Royal.

Des paroles comme celles de son poème profane qui commence par:

Que l'homme soit noble,
Secourable et bon,
Car seulement ceci
Le distingue
De tous les autres êtres,
Que nous connaissons.

et finit par:

Que l'homme noble
Soit secourable et bon.
Qu'il crée inlassablement
L'utile et le juste,
Qu'il nous soit un exemple,
De ces êtres que nous rêvons.

ne sont que l'expression d'une âme essentiellement maçonnique.

Chercher dans ses écrits tout ce que la Maçonnerie pourrait considérer comme lui appartenant, ménerait trop loin.

Il y a assez d'oeuvres d'une conception strictement maçonnique, qui suffisent pour témoigner de l'appartenance intime de Goethe à la Franc-Maçonnerie.

Un court fragment nommé «Les Mystères» montre une forte tendance rosicrucienne et il paraît que l'intention de nommer cette oeuvre, conçue dans un grand style, «Le Poème des Rose-Croix» avait existé pendant un certain temps. Une partie de ce fragment servit plus tard à Goethe comme introduction à son recueil de poèmes. Cette partie est connue sous le nom de «Zueignung» (Dédicace).

Le «Grand Kophta», une satyre politique, contient aussi un persiflage de Cagliostro et veut démontrer comment on peut abuser des usages et cérémonies maçonniques. Un Rituel sans substance devient un danger, car on peut le déformer en platitude et s'en servir pour des escroqueries.

Il existe un autre fragment

nommé «La deuxième partie de la Flûte Enchantée». Goethe avait été incité à écrire cette oeuvre comme continuation du texte de l'opéra de MOZART «La Flûte Enchantée», oeuvre éminemment maçonnique. Il y travailla en 1796, mais ne la termina pas.

«Le Conte du Serpent Vert» est aussi une oeuvre maçonnique. En une suite de symboles il y développe une image colorée de l'entre-aide et du sacrifice qui se termine par le triomphe de l'amour.

Dans «Les années d'apprentissage de Wilhelm Meister» Goethe essaye de démontrer la mise en pratique des principes maçonniques.

A part cela il existe une série de poèmes maçonniques qu'il composa pour la Loge. Parmi ceux-ci il y a quelques uns qui sont devenus célèbres comme le «Symbolum», écrit à l'occasion d'une élévation à la Maîtrise et «Verschwiegenheit» (Discrétion) après la promotion au Compagnonnage de son fils Auguste etc., etc.

On peut considérer comme sa plus grande oeuvre maçonnique. «Les années de voyage de Wilhelm Meister». Déjà dans le Brevet d'Apprenti qui se trouve dans son oeuvre précédente «Les années d'apprentissage de Wilhelm Meister», sont exposées les idées qui seront ensuite developpées dans «Les années de voyage».

Dans la deuxième partie de «Faust», ces idées sont exprimées avec encore plus de précision.

Dans «Les années de voyage» il s'agit d'idées sociales, qui par l'éducation des hommes devraient être réalisées. Cette éducation est mise en application entièrement dans l'esprit des aspirations maçonniques. Le point de départ est l'amour du prochain et l'enseignement est effectué par des symboles, des degrés et même en utilisant des expressions de langage, comme en maçonnerie. Il professe la tolérance, le respect de soi et des autres. Puis il se tourne vers l'éducation à la solidarité qui vise la formation d'une union universelle.

L'amour actif est exigé des hommes, car ceci mène à la «notion d'une piété universelle».

Tout ceci ne peut être enseigné qu'avec les moyens de la Franc-Maçonnerie et Goethe lui-même déclare:

«Le symbolisme transforme la vision en idée, l'idée en image, de sorte que l'idée imagée reste toujours infiniment agissante et inaccessible et, même prononcée dans toutes les langues, elle reste ineffable.»

PENSÉES

Rien n'éclaire sur les défauts d'un ami, comme de l'attendre à un rendez-vous.

———o———

Les grands hommes ne s'abusent point sur leur supériorité.

(J. J. R.)

———o———

La vertu est un sentiments, une inclination au bien, un amour pour l'humanité.

———o———

Quand on a la main à la pâte, il en demeure quelque chose au doigts.

———o———

Au fond de chaque homme, il y a toujours un sauvage caché qui veille.

———o———

Le plus sûr moyen de punir un ingrat, c'est de lui laisser voir qu'on l'aurait obligé encore.

(L. Loti)

———o———

Il est injuste de rendre les gens responsables des illusions qu'on s'était faites sur eux.

Dünyanın her tarafında yayınlanan her türlü kitap, dergi vesaireyi kısa zamanda ve ehven şartlarla temin için :

V. VECİHİ GÖRK

Lamartin Caddesi, Garanti Apt. No. 48-1

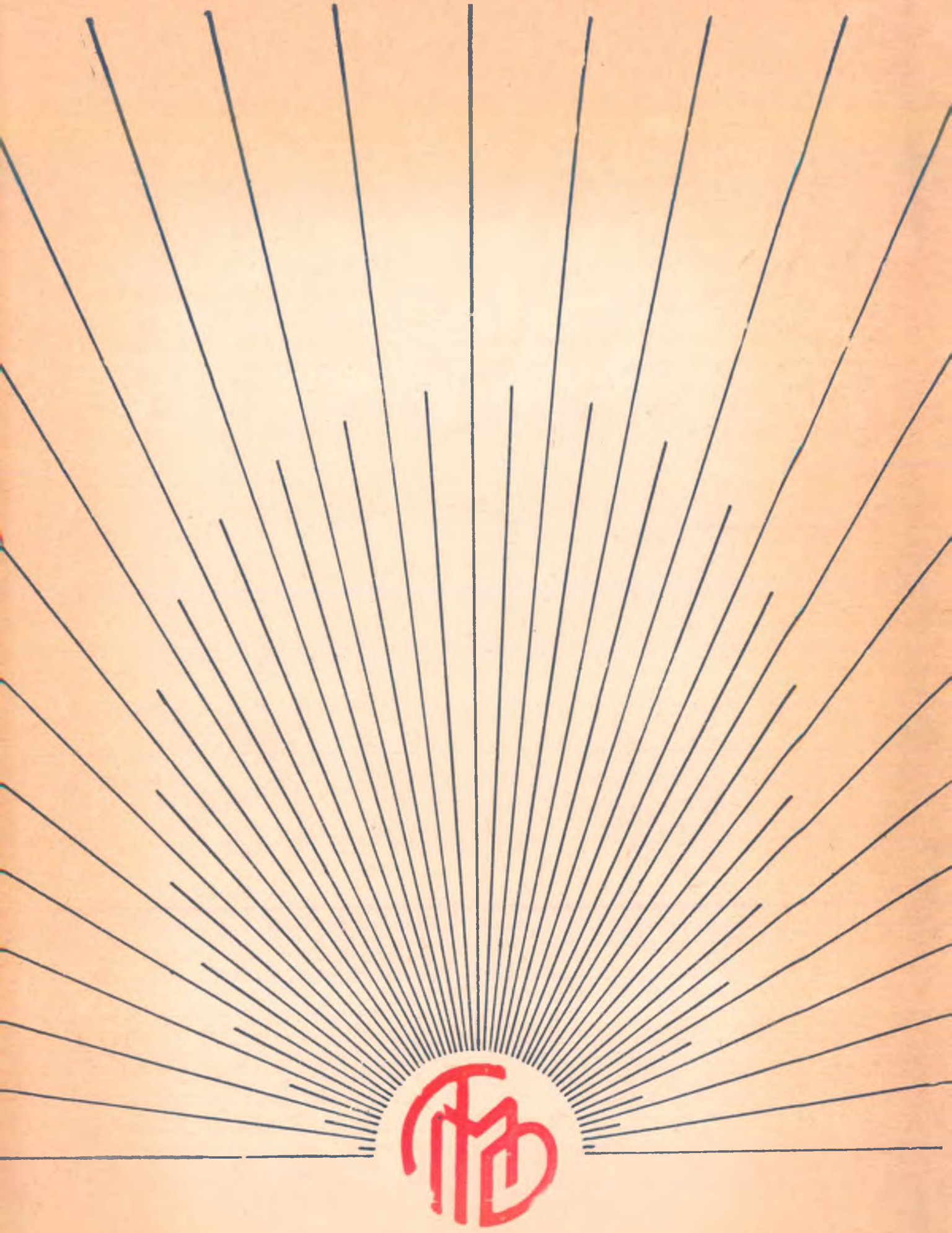
R i c a l a r ı m ı z

1. — Dergiye yazı yollamak lûtfunda bulunanların açık ad ve adreslerini bildirmeleri, şayet Dergi'de açık imza istemezlerse onu da işaret etmeleri;

2. — Dergi'ye yollanacak yazıların mutlaka makine ile yazılması ve 3-4 daktilo kâğıdını geçmemesi rica olunur.

TÜRK MASON DERGİSİ: İmtiyaz sahibi: **Mim Kemal Öke** ★ Neşriyat Müdürü: **Muhittin Duru** ★ İdarehane: N. 111 - Tepebaşı - İstanbul ★ Nüshası: 100 Kuruş, Yıllık Abone: 4 Lira ★ Her türlü mektuplar (dergi müdürlüğü) namına gönderilmelidir. ★ Becid Basımevi - Galata

G-E monogramını taşıyan
bir ampulü
tercih etmekle,
gerek parlaklık
gerekse
dayanma bakımından
dünya ampul sanayiinin
en mükemmel örneğini
satın almış
olursunuz !
faal

Fiatı 1 Liradır